

T I
ACADEMIA
R e s e a r c h

Governance, Risk, Control & Audit

Volume/Cilt: 5 – Issue/ Sayı: 1- January-July / Ocak-Temmuz 2023

Türkiye İç Denetim Enstitüsü
The Institute of Internal Auditing - Turkey

TIDE

AcademIA

R e s e a r c h

GOVERNANCE, RISK, CONTROL & AUDIT

Volume/Cilt: 5 - Issue/ Sayı: 1- January-July/Ocak-Temmuz 2023

Print ISSN: 2667-5412
Published in English & Turkish

TİDE ACADEMIA Research, Governace, Risk, Control & Audit
Volume/Cilt: 5- Issue/Sayı: 1- January-July/Ocak-Temmuz - Aralık 2023

Biannual Peer - Reviewed Academic Journal / 6 Aylık Hakemli Akademik Dergi

Print ISSN: 2667-5412

Owner / Türkiye İç Denetim Enstitüsü Adına İmtiyaz Sahibi
Ali Kamil Uzun

Responsible Desk Editor / Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Prof. Dr. Dursun Arıkoğlu

Editor in Chief / Editör
Prof. Dr. Nuran Cömert

Editors / Editörler
Doç. Dr. Sezen Uludağ
Doç. Dr. Nevzat Güngör

Field Editors / Alan Editörleri
Prof. Dr. Duygu Anıl Keskin
Doç. Dr. Hakan Cavlak
Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk Tan
Dr. Öğr. Üyesi. Sezer Külâh
Arş. Gör. Rümeyya Atıcı

Editorial Board / Yayın Kurulu
Prof. Dr. Nuran Cömert
Ali Kamil Uzun
Prof. Dr. Dursun Arıkoğlu
Tolga Usluer
Ethem Yenigün
Gündoğan Yurtsever

Print Editor / Yayına Hazırlama Sorumlusu
Serpil Kaya Vurgun
E-posta: serpil.vurgun@gmail.com

Contact / Dergi İletişim
E-mail: academia@tide.org.tr
Phone: 0212 212 55 24-25
Address: Mecidiyeköy Mah. Cemal Sahir Sokak No : 29 D:30-31 Şişli – Istanbul - Turkey

TIDE AcademIA Research is a scientific peer-reviewed journal which is going to be published twice in a year (July-December) by the Institute of Internal Auditors – Turkey (TIDE). An essential objective of the journal is to promote communication between research and practice, which will influence present and future developments in governance, risk, control and auditing education as well as research and practice. The language of the journal is Turkish and English.

TİDE AcademIA Research Dergisi, Türkiye İç Denetim Enstitüsü (TİDE) tarafından yılda iki kez (Temmuz-Aralık) yayımlanan bilimsel hakemli bir dergidir. Derginin temel amacı, bugün ve gelecekteki kurumsal yönetim, risk yönetimi, kontrol ve denetim ile ilgili konularda teori ve uygulamayı geliştirmeye katkı sağlayacak özgün ve yeni bilimsel çalışmalar yayınlamak ve böylece uygulamacı ve araştırmacılar arasında iletişimi artırmaktır. Derginin yazım dili Türkçe ve İngilizcedir.

Advisory Board / Danışma Kurulu

Tonya D. Baez, *CIA (IIA-ARC)*
Gudmundur I. Bergthorsson (*IIA*)
Laurent Philippe Berliner, *CIA, CRMA (IIA-ARC)*
Marianne Breccia, *CRMA (IIA-ARC)*
Stuart W. Campbell, *CIA, CGAP (IIA-ARC)*
Philip Andrew Draber, *CIA, CRMA (IIA-ARC)*
Hossam Hosni Abdelaziz Elshaffei (*IIA*)
Prof. Dr. Melih Erdoğan
Prof. Dr. Lerzan Kavut
Prof. Dr. İdil Kaya
Prof. Dr. Ömer Lalik
Prof. Dr. Beyhan Marşap
Paul C. Kiley, *CIA (IIA-ARC)*
James Molzahn (*IIA*)
Prof. Dr. Nur İrem Nuhoglu (*PhD*) (*IIA-ARC*)
Sandra L. Pundmann (*IIA*)
Mark L. Salamasick, *CIA, CRMA (IIA-ARC)*
Dominique Vincenti (*IIA*)

Referee Board / Hakem Kurulu

Prof. Dr. Nalan Akdoğan - *Başkent University, TURKEY*
Prof. Dr. Nesrin Alptekin - *Anadolu University, TURKEY*
Prof. Dr. Ümmühan Aslan - *Bilecik Şeyh Edebali University, TURKEY*
Prof. Dr. Emin Avcı - *Marmara University, TURKEY*
Prof. Dr. Çağnur Kaytmaz Balsarı - *Dokuz Eylül University, TURKEY*
Rudrik du Bruyn, *CIA (IIA-ARC) - University of Pretoria, SOUTH AFRICA*
Prof. Dr. Ahmet Vecdi Can - *Sakarya University, TURKEY*
Prof. Dr. Çağla Ersen Cömert - *Marmara University, TURKEY*
Prof. Dr. Fatih Dalkılıç, *CIA - Dokuz Eylül University, TURKEY*
Prof. Dr. Ali Deran - *Tarsus University, TURKEY*
Prof. Dr. Volkan Demir - *Galatasaray University, TURKEY*

Prof. Dr. Nurten Erdoğan - *Anadolu University, TURKEY*
 Prof. Dr. Melih Erdoğan - *Anadolu University, TURKEY*
 Prof. Dr. Mert Erer - *Marmara University, TURKEY*
 Jean Pierre Garitte - *University of Antwerp, Management School, BELGIUM*
 Prof. Dr. Cemal İbiş - *Işık University, TURKEY*
 Prof. Dr. Selahattin Karabınar - *İstanbul University, TURKEY*
 Prof. Dr. Lerzan Kavut - *İstanbul University, TURKEY*
 Prof. Dr. İdil Kaya - *Galatasaray University, TURKEY*
 Prof. Dr. Ganite Kurt - *Ankara Hacı Bayram Veli University, TURKEY*
 Prof. Dr. Tamer Koçel - *Kültür University, TURKEY*
 Prof. Dr. Banu Tarhan Mengi - *Marmara University, TURKEY*
 Adjunct Prof. Dr. Aslı Yüksel Mermod - *Webster University, SWITZERLAND*
 Assoc. Prof. Dr. Ufuk Mısırhoğlu - *University of the West of England, UK*
 Prof. Dr. Nur İrem Nuhuğlu - *Boğaziçi University, TURKEY*
 Prof. Dr. Helmut Pernsteiner - *Johannes Kepler University, AUSTRIA*
 Prof. Dr. Yakup Selvi - *İstanbul University, TURKEY*
 Alan N. Siegfried, *CIA, CCSA, CFSA, CGAP, CRMA - University of Maryland, USA*
 Jared Scott Solleau, *CIA, CCSA, CRMA - Louisiana State University, USA*
 Prof. Dr. Süleyman Uyar - *Alanya Alaaddin Keykubat University, TURKEY*
 Prof. Dr. Saime Önce - *Anadolu University, TURKEY*
 Dr. Chung Fern Wu - *National Taiwan University, TAIWAN*
 Prof. Dr. Birol Yıldız - *Osmangazi University, TURKEY*
 Prof. Dr. Fatih Yılmaz - *İstanbul University, TURKEY*
 Prof. Dr. Serra Yurtkoru - *Marmara University, TURKEY*
 Prof. Dr. Göksel Yücel - *Türk-Alman University, TURKEY*

Contents / İçindekiler

Preface / Sunuş	8
İç Denetimin Gönüllü Olarak Uygulanmasına Etki Eden Faktörler / <i>Factors Affecting the Voluntary Implementation of Internal Audit</i> Gürol Baloğlu, Kaan Ramazan Çakalı	11
İşletmelerde Bağımsız Denetçi Seçiminin Bölümsel Raporlama Tercihine Etkisi: Borsa İstanbul 100 Örneği / <i>The Effect of Selection of Independent Auditors on Segmental Reporting Preference In Businesses: The Example Of Borsa Istanbul - 100</i> Berke Koç	49
Formatting Guide	71

Preface

Dear Esteemed Readers,

In this issue of the TİDE Academia Research, we present you two research articles on current topics, which we hope you will find interesting. The articles have passed through a rigorous peer-review process in accordance with scientific rules, and are highly qualified to contribute to both the literature and practice. We would like to express our gratitude to our distinguished referees. We wish you pleasant readings until we meet again in our next issue.

Faithfully yours,

Prof. Nuran Cömert (PhD)
Editor in Chief

Sunuş

Dergimizin değerli okurları,

TİDE Academia Research'ün bu sayısında sizlere, ilginizi çekecek iki araştırma makalesi sunuyoruz. Titiz hakem değerlendirmesi sürecinden geçen makalelerin denetim literatürüne ve uygulamaya önemli katkı sağlayacağını umuyor gelecek sayımızda tekrar buluşmak üzere keyifli okumalar diliyoruz.

Prof. Dr. Nuran CÖMERT
Editör

Research Article/*Araştırma Makalesi*

İÇ DENETİMİN GÖNÜLLÜ OLARAK UYGULANMASINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Gürol BALOĞLU¹
Kaan Ramazan ÇAKALI²

Submitted/Başvuru: 21.06.2023

Last Revised/Son Düzeltme: 04.08.2023

Accepted/Kabul: 07.08.2023

Öz

İşletme bünyesinde bir iç denetim fonksiyonu kurulması kararı işletmenin dış paydaşlarından olan yasal düzenleyicilerin emretmesi sonucu olabileceği gibi işletme içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlarla da oluşabilir. Bu çalışmada ülkemizde halka açık finans dışı sektörlerde iç denetim tesis etme yönündeki motivasyonda etkili nedenlerin araştırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda vekalet teorisi ve işlem maliyeti teorisinden yola çıkarak belirlenen hipotezler BIST’te yer alan finans dışı işletmeler ve bunun bir alt grubu olan imalat sektörü işletmeleri üzerinde lojistik regresyon yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre finans dışı sektörde işletme varlıklarının büyüklüğü iç denetimin kurulmasına etki eden tek değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. İmalat işletmelerinde ise buna ilave olarak denetim komitesinin toplantı sayısı ve bağımsız denetçinin dört büyüklerden biri olması da anlamlı etkiye sahip değişkenler olarak belirlenmiştir. İşletme varlıklarının büyüklüğü

1 Sorumlu Yazar, Dr., Süzer Grubu, gurol@live.com, ORCID: 0000-0003-1093-2664

2 Dr., Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası, kaanramazanc@gmail.com, ORCID: 0000-00034186-2291

To cite this article: Baloğlu, G. & Çakallı R. (2023). İç Denetimin Gönüllü Olarak Uygulanmasına Etki Eden Faktörler. TİDE Academia Research, 5(1), 11-48

ve denetim komitesi toplantı sayısı iç denetimin tesis edilme kararını pozitif yönde etkilerken bağımsız denetçinin dört büyüklerden olması negatif etkiye sahiptir. Ayrıca, çalışma sonuçları literatürde yapılan benzer çalışmalarla karşılaştırılmış ve ulaşılan sonuçlar arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İç denetim, kurumsal yönetim, vekalet teorisi, işlem maliyeti teorisi

JEL Sınıflandırması: M42, G34

FACTORS AFFECTING THE VOLUNTARY IMPLEMENTATION OF INTERNAL AUDIT

Abstract

The decision to establish an internal audit function within a business can be prompted either by legal regulators, who are external stakeholders of the company, or by internal needs that arise within the company. In this study, it is aimed to investigate the effective reasons for the motivation to establish internal audit in publicly traded non-financial sectors in our country. Within this scope, hypotheses derived from agency theory and transaction cost theory are analyzed using the logistic regression on non-financial firms listed on the BIST (Borsa Istanbul) stock exchange, specifically focusing on a subset of manufacturing companies. According to the results obtained, the size of business assets in the non-financial sector is the only variable that affects the establishment of internal audit. In addition to this, the number of meetings of the audit committee and the fact that the independent auditor is one of the four big variables in manufacturing enterprises were also determined as variables with a significant effect. While the asset size and the number of audit committee meetings affect the decision to establish internal audit positively, the independent auditor's being one of the big four audit companies has a negative effect. In addition, the results of the study were compared with similar studies in the literature and the similarities and differences between the obtained results were revealed.

Keywords: Internal audit, corporate governance, agency theory, transaction cost theory

JEL Classification: M42, G34

Extended Summary

Introduction

The internal audit function serves as the last level of the triple line model in the fight against the obstacles in front of the establishment of the objectives of the enterprises and contributes to the development of other lines with the assurance and consultancy services it provides. The decision to establish internal audit in businesses can be made by the regulatory authorities from outside stakeholders, or a will can be put forward to establish an internal audit function with the company's own preferences.

Non-financial sectors have been less exposed to the intervention of legal regulators, as they are considered as areas with a lower potential to create a crisis and spread the negative consequences to the rest of the economy compared to the financial sectors. Therefore, there are no compelling provisions regarding the establishment of internal audit in these areas. However, it is observed that even in the absence of any legal obligation, businesses may tend to establish an internal audit function.

The aim of this study is to investigate the factors that affect the decision to implement the internal audit function of publicly traded companies operating in non-financial sectors in our country. The study was carried out using the data obtained from the end of 2022 annual reports of 292 enterprises.

Literature Review and Hypotheses Development

Studies conducted in this context in the national and international literature were examined, and although no study could be found in the national literature, it was seen that the number of studies prepared on this subject in the international literature was limited.

When the studies in the literature are examined, the factors that are likely to affect the establishment of internal audit can be classified under the main factors of capital structure, characteristics of the board of directors, audit committee characteristics, type of independent auditor and risk level. The first four of these groups constitute the actors of

corporate governance, while the last group highlights business risks. In the literature, different indicators representing the five possible effects listed have been used in determining the factors affecting the decision to establish internal audit.

Considering the similar studies in the literature and the accessibility of the data needed, the hypotheses of the study were formed as follows:

H1. The existence of the internal audit function is positively related to the free float ratio of the firm.

H2. The existence of the internal audit function is positively related to the number of members in the board of directors.

H3. The existence of the internal audit function is positively related to the number of independent members in the board of directors.

H4. The existence of the internal audit function is positively related to the existence of the audit committee.

H5. The existence of the internal audit function is positively related to the number of members of the audit committee.

H6. The existence of the internal audit function is positively related to the number of audit committee meetings.

Methodology

Since the dependent variable of the study was categorical, the logistic regression method was used. Two models have been created for all non-financial sectors and for the manufacturing sector. Defined hypotheses were tested with the logistic regression method for both models.

Conclusion

The results of the study reveal that the size of business assets in the non-financial sector po-

sitively affects the establishment of internal audit. For businesses operating in the manufacturing sector, in addition to the above-mentioned determination, a positive relationship was found between the number of audit committee meetings and the establishment of internal audit activities, and a negative relationship between the independent auditor being one of the big four and the establishment of internal audit activities.

As a result of comparing the results of the study with the findings of similar studies in the international literature, it was determined that the findings were similar to Ismael & Roberts (2018) and Goodwin-Stewart & Kent (2006) in terms of asset size and Ismael & Roberts (2018) in terms of the number of audit committee meetings. On the other hand, our finding that the tendency towards the establishment of the internal audit function in the enterprise decreases if the independent audit company is one of the big four audit firms, differs from the results reached by Ismael & Roberts (2018) and Goodwin-Stewart & Kent (2006).

1. Giriş

İç denetim fonksiyonu işletmelerin amaçlarına oluşmasının önündeki engellerle mücadelesinde üçlü hat modelinin (birinci hatta icra fonksiyonları, ikinci hatta kontrol fonksiyonları ve son hatta güvence fonksiyonları yer alır) son seviyesi olarak görev yapmakta ve ortaya koyduğu güvence ve danışmanlık hizmetleri ile diğer hatların geliştirilmesine katkıları sunmaktadır. Diğer taraftan iç denetim kurumsal yönetim içerisinde vekalet teorisi ile ortaya koyulan problemin çözümünde rol almakta ve sermaye sahipleri ile yöneticiler arasındaki bilgi asimetrisini ortadan kaldıracak şekilde faaliyetlerini yürütmektedir.

İşletmelerde iç denetimin tesis edilmesi yönündeki karar işletme dışı paydaşlardan düzenleyici otoriteler tarafından verilebileceği gibi işletmenin kendi tercihleri ile de iç denetim fonksiyonunun kurulması yönünde bir irade ortaya koyulabilir. Bunlardan ilk gruptakiler genellikle finans sektörü işletmelerini içine alır. Bu sektörde yaşanan kriz deneyimleri bu alanın düzenleyici otoritelerce yoğun bir şekilde regüle edilmesi sonucunu beraberinde getirmiştir. Bu regülasyonlar içerisinde iç denetim fonksiyonuna ilişkin düzenlemeler de dâhil edilmiştir.

Finans dışı sektörler ise kriz yaratma ve yarattığı olumsuz sonuçları ekonominin kalan kısmına sirayet etme potansiyeli daha düşük alanlar olarak değerlendirildiğinden yasal düzenleyicilerin müdahalesine daha sınırlı seviyede maruz kalmıştır. Bu nedenle, bu alanlarda iç denetimin tesisine ilişkin zorlayıcı hükümlere rastlanmamaktadır. Bununla birlikte, herhangi bir yasal zorunluluğun bulunmadığı durumlarda dahi işletmelerin iç denetim fonksiyonu tesis etme eğiliminde olabildiklerine rastlanmaktadır. Bu durumda, işletmeleri iç denetim fonksiyonu kurmaya ve işletmeye iten sebeplerin analiz edilmesi iç denetimin değer ürettiği alanların anlaşılması ve bu fonksiyona olan talebin arttırılması için ihtiyaç duyulan geliştirmelerin yapılması açısından önemlidir.

Bu çalışmada ülkemizde halka açık finans dışı sektörlerde iç denetim tesis etme yönündeki motivasyonda etkili nedenlerin araştırılması amaçlanmaktadır. Bu amaçla, iç denetim fonksiyonuna ilişkin temel bir anlatımı takiben işletmelerde iç denetime duyulan ihtiyacın kavramsal çerçevesini oluşturan iki teoriden bahsedilecektir. Sonraki başlıkta literatür ta-

raması sonucunda bu konuda yazılmış daha önceki çalışmalar incelenecek, bu çalışmaların sonuçları ve metodolojileri kapsamında çalışmamızda kullanılacak hipotezler belirlenecektir. Uygulama kısmında ise BIST’te kayıtlı finans dışı işletmelerde iç denetim tesisi kararına etki eden faktörler incelenecektir. Aynı alt başlıkta finans dışı sektörlerin önemli bir kısmını oluşturan imalat sektörü özelinde de bir çalışma yapılacak ve elde edilen sonuçlar yorumlanacaktır. Literatür taramamız sırasında anlaşıldığı kadarıyla bu çalışma ülkemizde bu konuda yapılan öncü bir çalışma olup, küresel ölçekte ise model kurgusu ve araştırma amacı bakımından nadir örneklerdendir.

2. Kavramsal ve Teorik Çerçeve

2.1. Kavramsal Çerçeve

İç denetim, işletmelerin kurumsal yönetim, risk yönetimi ve kontrol süreçlerinin etkinliğini ve yeterliliğini gözden geçiren, işletmelerin kendi çalışanı olan bağımsız ve tarafsız iç denetçiler tarafından yerine getirilen güvence ve danışmanlık faaliyetleridir (IIA, 2019). Kupec, Pisar, Lukac & Pajtkova Bartakova (2021) iç denetimi işletme yönetim kurulu ile üst yönetiminin operasyonlar, raporlama ve uyumla ilgili hedeflerine ulaşmalarına yönelik olarak makul güvence sağlayan bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü (Institute of Internal Auditors - IIA) tarafından 2020 yılında yayınlanan “Üçlü Hat Modeli” işletmelerde yönetim organı, yönetim ve iç denetim olmak üzere üç hat tanımlamaktadır. Ayrıca, modelin dışında bahse konu üç hat haricinde işletmelere bağımsız güvence hizmeti sunan dış güvence sağlayıcıları yer almaktadır. Üçlü Hat Modeli kapsamında üçüncü hatta konumlandırılan iç denetim fonksiyonu, işletmelerin hedeflerine ulaşmalarına yönelik olarak güvence hizmetleri ile tavsiyeler sunan bağımsız bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır (IIA, 2020).

IIA tarafından 2017 yılından bu yana yürürlükte olan Uluslararası İç Denetim Standartlarının gözden geçirilmesine yönelik bir çalışma yapılmıştır. Çalışma sonucunda 2023 yılında taslak olarak oluşturulan yeni standartlar meslek mensuplarının ve uzmanların görüşlerinin alınması amacıyla kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Taslak metin olarak hazırlanan standartlarda iç denetimin temel amacı işletmelerin başarıya ulaşmalarını teminen yönetim kurulu ve üst yönetime güvence ve tavsiye sunmak olarak belirlenmiştir. İç denetim faaliyeti kurumun değer yaratma, sürdürülebilirlik, karar alma, izleme, yönetim, risk yönetimi, kontrol, paydaşları nezdinde güvenilirliğinin sağlanması ve kamu yararına hizmet edebilmesi gibi süreç ve faaliyetlerinin güçlendirilmesine katkı sunmaktadır. İç denetim faaliyetinin kendisinden beklenen katkıyı sunabilmesi için nitelikli iç denetçiler tarafından yürütülmesi, kurum içerisinde bağımsız olarak konumlandırılması ve iç denetçilerin tarafsızlığının sağlanması önem taşımaktadır (IIA, 2023).

2.2. Teorik Çerçeve

Literatürde iç denetim fonksiyonunun varlığının teorik altyapısını oluşturan iki temel teori yer almaktadır. Bu teoriler, Vekâlet Teorisi ve İşlem Maliyetleri Teorisi’dir (Ismael & Roberts, 2018). İç denetim fonksiyonuna olan ihtiyaç perspektifinden söz konusu teorilerin açıklamalarına bu bölümde yer verilmektedir.

2.2.1. Vekâlet Teorisi

Vekâlet teorisi işletmelerde hissedarlar ile yöneticiler arasındaki ilişkileri analiz etmektedir. Bu teoride hissedarlar asiller, yönetim kurulu üyeleri ise vekiller olarak adlandırılmaktadır. Bu teoriye göre işletmeler, iktisadi kaynaklara sahip olan gruplar (asiller) ile bu kaynakları kontrol etme gücünü elinde bulunduran yöneticiler (vekiller) arasındaki sözleşme ilişkisinden oluşmaktadır (Adams, 1994). Vekillerin asillere kıyasla işletme faaliyetlerine ilişkin olarak daha fazla bilgiye sahip olmaları bilgi asimetrisine yol açmaktadır. Ortaya çıkan söz konusu bilgi asimetrisi asillerin, vekillerin işletme yönetiminde işletme ve hissedar menfaatlerini ön planda tutup tutmadıklarını izlemelerini zorlaştırmaktadır. Bu durum, asillerle vekiller arasında vekâlet problemlerinin ortaya çıkmasına ve bu sorunların azaltılması amacıyla birtakım vekâlet maliyetlerine katlanması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır (Jensen & Meckling, 1976).

Vekâlet maliyetleri içsel ve dışsal maliyetler olarak iki farklı grupta değerlendirilebilir. İçsel maliyetler üst düzey yöneticiler ile orta seviye yöneticiler arasında, üst düzey yöneticilerle

rin orta seviye yöneticileri etkin izleyememeleri neticesinde ortaya çıkmaktadır (Ettredge, Reed & Stone, 2000; Subramaniam, 2000). Alt seviye çalışanların etik dışı davranışları, hırsızlık, yanlış bilgi beyanında bulunmaları vb. içsel vekâlet maliyetlerine örnek gösterilebilir (Ismael & Roberts, 2018). Özellikle işletmelerde ortaya çıkan uzun emir-komuta zinciri astların üstler tarafından etkin izlenmesini zorlaştırmaktadır (Abdel-Khalik, 1993).

Dışsal vekâlet maliyetleri ise üst düzey yöneticilerle hissedarlar arasında ortaya çıkan ve yöneticilerin hissedar ve işletme menfaatlerinden ziyade kendi çıkarları paralelinde karar almaları neticesinde katlanılan maliyetlerdir. Bu maliyetler, üst düzey yöneticilerin kendilerine servet transferi yapmaları, yanlış bilgi beyanında bulunmaları, çok yüksek tutarlarda prim almaları ve hatalı yatırım kararları almaları gibi eylemlerden kaynaklanabilir (Ismael & Roberts, 2018). Gerek içsel gerekse dışsal vekâlet maliyetleri, işletme bünyesinde tesis edilecek iç denetim fonksiyonları tarafından yürütülecek çalışmalarla önlenebilecektir (Abdel-Khalik, 1993).

Vekâlet teorisi işletmelerde iç denetimin varlığına, iç denetim faaliyetlerinin yapısına ve iç denetçilerin görevlerini yerine getirirken benimsemeleri gereken bakış açılarına yönelik açıklamalar sağlayan bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir (Adams, 1994). İç denetim fonksiyonu tarafından gerçekleştirilen faaliyetler vekillerin davranışlarının izlenmesine ve almış oldukları kararlarda asillerin menfaatlerini ne ölçüde dikkate aldıklarının belirlenmesinde katkı sağlayacak bir izleme fonksiyonu olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan bakıldığında, iç denetim işlevi işletmenin hissedarları ile kreditorlerinin hesap verilebilirlik taleplerinin karşılanmasına katkı sunan bağlayıcı bir fonksiyondur (DeFond, 1992). Buna karşın, işletmenin kurmuş olduğu iç denetim fonksiyonuna ilişkin olarak katlandığı giderler ise hissedarların vekâlet problemlerini ortadan kaldırmak ve menfaatlerini korumak amacıyla üstlendikleri izleme maliyetleri arasında yer almaktadır (Ettredge, Reed & Stone, 2000; Subramaniam, 2000).

2.2.2. İşlem Maliyeti Teorisi

İşlem maliyeti teorisine göre işletmeler, farklı diğer işletmelerle etkileşim içerisinde olan ve belirli bir sistem içerisinde faaliyetlerini sürdüren yapılardır (Scott & Davis, 2007).

Bu teori, işletmelerde faaliyetlerin verimliliğine ve işlem maliyetlerini düşürecek yönetsel yapıların ne şekilde tesis edilmesi gerekliliğine odaklanmaktadır (Williamson, 1981). Williamson'a (1981) göre "bir mal veya hizmet, teknolojik olarak ayrılabilir bir arayüz üzerinden aktarıldığında işlem gerçekleşir. Faaliyetin bir aşaması sona erer ve diğeri başlar".

İşletmeler, birbirleriyle etkileşim halinde faaliyetlerini yürütürken kurumlar arasında çeşitli değişim ve işlemler ortaya çıkmaktadır (Ouchi, 1980). Bir ürünün üretim sürecinin başlangıcından satışın gerçekleşmesine kadar farklı aktörlerle iletişim kurulmaktadır. Ürünün ortaya çıkması sürecinde yaşanan değişimler işlem maliyetlerine sebep olmaktadır (Williamson, 1981). Pazarlık, ticaret, müzakere, anlaşmaları uygulama vb. aşamalarda ortaya çıkan maliyetler işlem maliyetlerine örnek gösterilebilir (Leblebici, 1985).

Bu teoriye göre bir koruma mekanizması olarak sözleşme seçimi belirsizlik ve işleme özgü yatırımlardan etkilenmektedir (Jiang, Chu & Pan, 2011). Sınırlı rasyonellik ve fırsatçılık söz konusu teorinin temelini oluşturmaktadır. Sınırlı rasyonellik, gelecekte meydana gelebilecek tüm olası durumları tahmin edilememesi olarak tanımlanabilir. Fırsatçılık ise kişisel menfaatleri ön planda tutma eğilimi olarak ifade edilebilir (Ardoğan, 2021).

İşlem maliyeti teorisi, iç denetim faaliyetini bir izleme fonksiyonu olarak konumlandırmakta ve amacı ile etkinliği ve yeterliliğini açıklamaktadır. Bu teoriye göre iç denetimin temel amacı, işletme risklerinin önlenmesini teminen iç kontrol mekanizmalarının etkinlik ve yeterliliklerinin gözden geçirilmesidir. Bununla birlikte, iç denetçiler tarafından finansal ve operasyonel süreçlere yönelik gerçekleştirilecek güvence ve danışmanlık faaliyetleri işletme yöneticilerinin maliyet tasarruf karar süreçlerine katkı sunmaktadır (Spraaakman, 1997; Williamson, 1985). Ayrıca, kurum içerisinde tesis edilmiş bir iç denetim fonksiyonunun varlığı uygun maliyetli bir sözleşme mekanizması olarak kabul edilebilir. Bu yapı sayesinde asiller vekiller üzerindeki kontrol fonksiyonlarının etkinliğini artırabilirler ve kurum içi risklerin etkin yönetildiğine ilişkin ilgili taraflara makul güvence sağlanmış olur (Ismael & Roberts, 2018).

3. Literatür Taraması ve Çalışmanın Hipotezleri

Ulusal ve uluslararası literatürde bu kapsamda yapılan çalışmalar incelenmiş, ulusal literatüre girmiş herhangi bir çalışma tespit edilememekle birlikte, uluslararası literatürde bu konuda hazırlanan çalışma sayısının da sınırlı olduğu görülmüştür.

Az sayıdaki çalışmadan Goodwin-Steward & Kent (2006) Avusturalya'da halka açık şirketlerin iç denetim tesis etmesi ile ilişkili faktörleri araştırmış, şirket büyüklüğünün burada belirleyici bir faktör olduğunu tespit etmiştir. Buna göre işletme ölçeği küçüldükçe iç denetim maliyeti iç denetimin tesisi konusunda karar vermede belirleyici olmaktadır. Modelde kullanılan diğer değişkenlerden işletmenin organizasyonel yapısının karmaşıklığı ise iç denetim tesisi kararında belirleyici bir etken olarak gösterilmemektedir.

Aynı çalışmada risk yönetimi ve iç denetim ilişkisi farklı değişkenler yardımı ile sorgulanmıştır. Risk komitesinin varlığı ve risk yöneticisinin varlığı şeklinde iki değişken ile iç denetimin varlığı arasında anlamlı ilişki tespit edilmiş, bu durum risk yönetimine odaklanan işletmelerde bu mekanizmalara yönelik tamamlayıcı bir unsur olarak iç denetimin kullanılmasının daha olası olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca işletmenin finans piyasalarında yer alması ile iç denetim fonksiyonu tesis etmesi arasında da anlamlı bir ilişki kurulmuştur. Bunun yanında işletmede alacakların ve stokların seviyesi ile iç denetimin tesisi arasında bir ilişki kurulmuş, gerek işletmenin finans piyasalarında faaliyet göstermesi gerek alacak ve stok seviyelerinin yüksek olması risk göstergeleri olarak yorumlandığından risk yönetimi konusundaki tutumun iç denetim varlığı ile ilişkili olduğu değerlendirilmiştir.

Goodwin-Steward & Kent (2006) iç denetimin varlığı ile kurumsal yönetim mekanizmaları arasındaki ilişkiyi farklı değişkenler ile test etmiş, bu kapsamda yönetim kurulu başkanını bağımsızlığı, denetim komitesinin varlığı, yönetim kurulunda icracı olmayan üyelerin sayısı değişkenlerinden ilk ikisinin iç denetimin varlığı ile anlamlı bir ilişkisinin bulunduğu, diğer değişkenin ise böyle bir ilişkiyi göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte, denetim komitesi bağımsızlığı ve komite toplantılarının sıklığı ile iç denetimin varlığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken denetim komitesinin deneyimi ile iç denetim fonksiyonunun mevcudiyeti arasında beklenen yönde bir ilişki tespit edilememiştir.

Çalışmada kontrol değişkeni olarak belirlenen yöneticilerin hisse sahipliği, hissedar konsantrasyonu, borçluluk seviyesi iç denetim varlığı ile anlamlı bir ilişki göstermemiştir. Bağımsız denetim ücreti ve denetim firması seçimi de iç denetim fonksiyonu tesisinde anlamlı etkiye sahip değişkenler olarak raporlanmamıştır.

İç denetimin varlığına etki eden faktörleri araştıran bir diğer çalışma Sulub, Salleh & Hashim (2020) Sudan'daki İslami bankalar üzerinde yürütülmüştür. Çalışmada vekalet teorisi ve paydaş teorisi üzerinden belirlenen faktörlerin iç denetimin varlığına etki edebileceği değerlendirmesi ile bağımlı değişkenler belirlenmiştir. Sektörel ve bölgesel özellikler taşıyan diğer bazı değişkenler dışında ilişkisi araştırılan önemli değişkenler yönetim kurulunun gücünü temsil etmek üzere belirlenen yönetim kurulunun üye sayısı, yönetim kurulunun icra görevi bulunmayan üye sayısı ve bir yetkinlik göstergesi olarak doktora seviyesinde eğitim almış yönetim kurulu üye sayısı; denetim komitesinin mevcudiyeti, kurumsal yönetim bilgilerini içeren ve kamuoyu ile paylaşılan başlık sayısı ve varlıklar toplamıdır.

Lojistik regresyon uygulanan model sonucu Sulub, Salleh & Hashim (2020) yönetim kurulları ve varlık büyüklüğü ile iç denetimin kurulması tercihi arasında ilişki belirlenemezken, denetim komitesinin varlığı ile iç denetim fonksiyonunun varlığı arasında ters yönde bir ilişki tespit etmiştir. Kurumsal yönetim bilgilerinin ifşası (diğer ifade ile kamuoyu ile paylaşılma derecesi) ve iç denetimin kurulması arasında ise pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Çalışmanın sonuçları ağırlıklı olarak sektörel ve bölgesel uygulama farklılıkları taşıyan unsurlar üzerinden yorumlanmıştır.

Ismael & Roberts (2018) iç denetimin kurulmasını etkileyen faktörler üzerindeki çalışmasında Birleşik Krallık'ta borsaya kote 332 finans dışı şirketin verisini kullanmıştır. Teorik altyapısını vekalet teorisi ve işlem maliyeti teorisi üzerine kurguladığı modelinde 11 adet bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini lojistik regresyon ile incelemiştir. Bu kapsamda işletme aktif büyüklüğü, işletme organizasyonunun karmaşıklığı, alacak ve stokların toplam aktifler içerisindeki payı, işletme nakit akışlarının işletme aktiflerine oranı, risk komitesinin varlığı, borçluluk seviyesinin özkaynaklara kıyasla durumu, hisse sahibi yöneticilerin oranı, ana sermayedarın sermaye oranı, yönetim kurulu başkanının ba-

ğimsizliği, yönetim kurulundaki bağımsız üye oranı, etkin bir denetim komitesinin varlığı modelin bağımsız değişkenlerini oluşturmuştur. Denetim komitesinin etkinliğini denetim komitesinin büyüklüğü, üyeleri içerisinde bağımsız olanların oranı, finansal uzmanlığa sahip üyelerin oranı ve denetim komitesi toplantı adedi ile ilişkilendirmiştir.

Çalışma sonucunda işletmenin aktif büyüklüğü ile iç denetimin kurulmasındaki tercih arasında pozitif anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre işletme büyüdükçe iç denetim kurma yönündeki eğilim artmaktadır. Diğer yandan, alacak ve stokların toplam aktifler içerisindeki payı ve işletme nakit akışlarının işletme aktiflerine oranı da iç denetimin tesis edilmesi kararında etkili bulunmuştur. Bu yolla içsel riskleri yüksek olan işletmelerin iç denetim tesis etme konusunda daha istekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir sonuç hisse sahibi yöneticilerin oranı ile iç denetim tesis edilmesi arasında tespit edilmiştir. Buna göre yöneticilerin hisse oranı arttıkça iç denetim tesisine yönelik eğilim azalmaktadır.

Ismael & Roberts (2018)'de çalışmada denetim komitesinin etkinliğine yönelik bağımsız değişkenlerden denetim komitesi üye sayısı, denetim komitesi deneyimi ve denetim komitesi toplantı sayısı iç denetim fonksiyonunun tesisi ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Bu sonuç etkin bir denetim komitesinin iç denetim komitesi kurulması üzerinde etkisini göstermek açısından anlamlı bulunmuştur. Bağımsız denetçi yönünden yapılan değerlendirmede ise denetim şirketinin dört büyükler içerisinde yer almasının iç denetim kararı üzerindeki etkisi ancak %10 seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçla ilişkinin orta seviyede bir gösterge teşkil ettiği yorumu yapılmıştır. Diğer bağımsız değişkenler ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki göstermemiştir.

İç denetimin gönüllü tesisine yönelik yapılan bir diğer çalışma da Rönkkö, Paananen & Vakkuri (2018) tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmada 2012 itibarıyla Nasdaq OMX Helsinki'ye kayıtlı 107 işletmenin ortaklık yapısı özelliklerinin iç denetimin tesis edilme kararı üzerindeki etkisi lojistik regresyon uygulanarak araştırılmıştır. Yürütülen çalışmada yabancı ortaklık oranı, devlet ortaklık oranı, ortaklık yapısının dağılımı ve oy kullanma gücünün konsantrasyonu bağımsız değişkenler olarak belirlenmiş, bunlar dışında özkaynak karlılığı, yabancı kaynaklar toplam varlıklar oranı, cari oran, gelirlerdeki artış, çalışan

sayısı, yönetim kurulu kadın üye sayısı, denetim komitesinin mevcudiyeti, yönetim kurulunda bağımsız üye oranı, toplam gelirler içerisinde yurtdışı operasyonlarının payı ve Nasdaq OMX Helsinki'de kayıtlı olduğu süre kontrol değişkenleri olarak seçilmiştir.

Çalışma sonucunda iç denetimin gönül tesis edilme kararı üzerinde bağımsız değişkenlerden ortaklık yapısının dağılımı, yabancı ortaklık ve devlet ortaklığı pozitif anlamlı etkiye sahipken diğer bağımsız değişken olan oy kullanma gücü anlamlı bir ilişki göstermemiştir. Kontrol değişkenlerinde aktif büyüklüğü, yurtdışı operasyonlardan elde edilen gelirlerin toplam gelirlere oranı ve kârlılık pozitif anlamlı bir ilişki gösterirken yönetim kurulu üyelerinin cinsiyet çeşitliliği ve gelirlerdeki büyüme negatif bir ilişki raporlamıştır. Negatif ilişki gösteren değişkenlerden gelirlerde büyümenin model hipotezlerinde ilişkinin yönü açısından beklentiyi doğrulamadığı, cinsiyet değişkeni için ise model kuruluşunda bir beklenti oluşturulmadığı ifade edilmektedir. Çalışma ortaklık yapısının iç denetim kararı üzerindeki etkisini göstermesi açısından önemlidir.

Literatürde çalışmamızın amacına benzerlik göstermekle birlikte değişkenleri ve analiz metodu açısından farklılık arz eden çalışmalar mevcuttur. Bununla birlikte, çalışmamızın amacı ile karşılaştırılabilir sonuçlar sunan yukarıdaki çalışmalar dikkat çekici bulunmuştur. Bu çalışmaların hipotezleri Tablo 1'de sunulmaktadır. Tabloda sunulduğu üzere iç denetimin kuruluşunda etki etmesi muhtemel faktörler sermaye yapısı, yönetim kurulu özellikleri, denetim komitesi özellikleri ve risk seviyesi ana faktörleri altında sınıflandırılabilir.

Tablo 1: Literatürde Yer Bulan Hipotezler

Ana Grup	Çalışma	Hipotez
Sermaye yapısı	Ismael & Roberts (2018)	H ₇ . İç denetim fonksiyonunun varlığı yöneticilerin işletmedeki hisselerinin yüzdesi ile negatif yönde ilişkilidir. H ₈ . İç denetim fonksiyonunun varlığı ana hissedarların sermayedeki yüzdesiyle ilişkilidir.
	Rönkkö, Paananen & Vakkuri (2015)	H ₁ . İç denetim fonksiyonunun varlığı yabancı sahiplik yüzdesi ile pozitif yönde ilişkilidir. H ₂ . İç denetim fonksiyonunun varlığı işletmedeki devlet sahipliği ile pozitif yönde ilişkilidir. H ₃ . İç denetim fonksiyonunun varlığı sahiplik yapısının dağılımı ile pozitif yönde ilişkilidir. H ₄ . İç denetim fonksiyonunun varlığı en büyük hissedarın oy gücü ile negatif yönde ilişkilidir.
Yönetim kurulu	Goodwin-Stewart & Kent (2006)	H ₇ . İç denetim fonksiyonunun varlığı bağımsız bir yönetim kurulu başkanının varlığı ile pozitif yönde ilişkilidir. H ₈ . İç denetim fonksiyonunun varlığı yönetim kurulu bağımsız yöneticilerin oranıyla pozitif yönde ilişkilidir.
	Sulub, Salleh & Hashim (2020)	H ₁ . İç denetim fonksiyonunun varlığı güçlü bir yönetim kurulunun varlığı ile pozitif yönde ilişkilidir.
	Ismael & Roberts (2018)	H ₉ . İç denetim fonksiyonunun varlığı bağımsız bir yönetim kurulu başkanının varlığı ile pozitif yönde ilişkilidir. H ₁₀ . İç denetim fonksiyonunun varlığı yönetim kurulundaki bağımsız yöneticilerin yüzdesi ile pozitif yönde ilişkilidir.
Denetim komitesi	Goodwin-Stewart & Kent (2006)	H ₉ . İç denetim fonksiyonunun varlığı denetim komitesinin varlığıyla pozitif yönde ilişkilidir. H ₁₀ . İç denetim fonksiyonunun varlığı denetim komitesinin etkinliği ile pozitif yönde ilişkilidir.

	Sulub, Salleh & Hashim (2020)	H ₂ . İç denetim fonksiyonunun varlığı denetim komitesinin varlığı ile ilişkilidir.
	Ismael & Roberts (2018)	H ₁₁ . İç denetim fonksiyonunun varlığı etkin bir denetim komitesinin varlığıyla pozitif yönde ilişkilidir. H _{11a} . İç denetim fonksiyonunun varlığı denetim komitesinin büyüklüğü ile pozitif yönde ilişkilidir. H _{11b} . İç denetim fonksiyonunun varlığı denetim komitesindeki bağımsız yöneticilerin yüzdesi ile pozitif yönde ilişkilidir. H _{11c} . İç denetim fonksiyonunun varlığı finansal uzmanlığa sahip denetim komitesi üyelerinin yüzdesi ile pozitif yönde ilişkilidir. H _{11d} . İç denetim fonksiyonunun varlığı denetim komitesi toplantılarının sayısı ile olumlu yönde ilişkilidir.
Risk seviyesi	Goodwin-Stewart & Kent (2006)	H ₁ . İç denetim fonksiyonunun varlığı risk yönetimi komitesinin varlığı ile pozitif yönde ilişkilidir. H ₂ . İç denetim fonksiyonunun varlığı atanmış bir risk yöneticisinin varlığı ile ilişkilidir. H ₃ . İç denetim fonksiyonunun varlığı işletmenin finans sektöründe yer alması ile pozitif yönde ilişkilidir. H ₄ . İç denetim fonksiyonunun varlığı alacakların ve stokların toplam aktiflere oranı ile pozitif yönde ilişkilidir. H ₅ . İç denetim fonksiyonunun varlığı firma büyüklüğü ile pozitif yönde ilişkilidir. H ₆ . İç denetim fonksiyonunun varlığı işletmenin karmaşıklığı ile pozitif yönde ilişkilidir.
	Sulub, Salleh & Hashim (2020)	H ₃ . İç denetim fonksiyonunun varlığı kurumsal yönetim beyanları ile pozitif yönde ilişkilidir.

	Ismael & Roberts (2018)	<p>H₁. İç denetim fonksiyonunun varlığı işletmenin büyüklüğü ile pozitif yönde ilişkilidir.</p> <p>H₂. İç denetim fonksiyonunun varlığı işletmenin iş yapısının karmaşıklığı ile pozitif yönde ilişkilidir.</p> <p>H₃. İç denetim fonksiyonunun varlığı alacakların ve stokların toplam varlıklara oranı ile pozitif yönde ilişkilidir.</p> <p>H₄. İç denetim fonksiyonunun varlığı işletme nakit akışlarının toplam varlıklara oranı ile pozitif yönde ilişkilidir.</p> <p>H₅. İç denetim fonksiyonunun varlığı bir risk yönetim komitesinin varlığıyla pozitif yönde ilişkilidir.</p> <p>H₆. İç denetim fonksiyonunun varlığı işletmenin sermaye yapısındaki borç seviyesi ile pozitif yönde ilişkilidir.</p>
--	-------------------------	---

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Literatürde iç denetimin tesis edilme kararına etki eden faktörlerin analizi kapsamında yer bulan bu çalışmalarda modele ayrıca bazı kontrol değişkenleri de eklenmiştir. Kontrol değişkenlerine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: Literatürde Yer Bulan Kontrol Değişkenleri

Çalışma	Kontrol Değişkenleri
Goodwin-Stewart & Kent (2006)	<ul style="list-style-type: none">- Yöneticilere ait hisselerin toplam hisselerin %5'ine eşit veya daha fazla olduğu durumlarda 1, aksi takdirde 0- Hissedar yoğunluğu (ilk 20 hissedarın sahip olduğu hisse yüzdesi)- Uzun vadeli borç / toplam varlıklar- Maddi duran varlık / işletmenin piyasa değeri- Bağımsız denetim ücretleri / Toplam varlıklar- Beş büyük bağımsız denetçi kullanıldığında 1, aksi takdirde 0
Ismael & Roberts (2018)	<ul style="list-style-type: none">- Dört büyük bağımsız denetçi kullanıldığında 1, aksi takdirde 0- Bağımsız denetim ücretleri / Toplam varlıklar
Sulub, Salleh & Hashim (2020)	<ul style="list-style-type: none">- Toplam varlıklar
Rönkkö, Paananen & Vakkuri (2015)	<ul style="list-style-type: none">- Net gelir / öz sermayeye- Toplam öz sermaye / toplam varlıklar- Dönen varlıklar / kısa vadeli borçlar- Yıllık gelir değişimi- Toplam personel- Bir kurulun kadın üyesi varsa 1, aksi takdirde 0- Denetim komitesi varsa 1, aksi takdirde 0- Yönetim kurulundaki bağımsız üye oranı- Yurt dışı operasyonlarından elde edilen gelirler / toplam gelir- İşletmenin NASDAQ OMX Helsinki'de halka açık olarak listelen- diği gün sayısı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2’de görülebileceği üzere, kontrol değişkenleri ağırlıklı olarak, finansal oranlar yoluyla belirlenen işletmenin risklilik seviyesinin işletmede iç denetim tesis edilme kararı üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Bunun dışında sermaye, denetim komitesi ve yönetim kurulu gruplarında da bazı değişkenlerin kontrol değişkeni olarak tanımlandığı görülmektedir. Hipotezlerdekinden farklı olarak kontrol değişkenleri yolu ile bağımsız denetçinin dört büyük denetim şirketinden (PwC, Deloitte, KPMG, E&Y) olup olmadığı ve bağımsız denetim ücretleri de etki potansiyeli taşıyan etkenler arasında sıralanmıştır. Böylece bağımsız denetçi tercihleri de ana etken gruplardan biri haline gelmektedir.

Çalışmalarda kullanılan hipotezler ve kontrol değişkenleri bir arada ele alındığında iç denetimin tesis edilmesinde etkili olabilecek faktörlerin beş ana grupta sınıflandırılabileceği görülmektedir. Bu gruplar şu şekilde sıralanabilir:

- Sermaye yapısı
- Yönetim kurulu
- Denetim komitesi
- Bağımsız denetçi
- Risk seviyesi

Bu gruplardan ilk dördü kurumsal yönetimin aktörlerini meydana getirmekte, son grupta ise işletme riskleri ön plana çıkarılmaktadır. Literatürde iç denetimin tesis edilmesi kararına etki eden faktörleri belirlemede sıralanan beş olası etkiyi temsil eden farklı göstergeler kullanılmıştır.

Sermaye yapısına ilişkin beklentiler doğrudan vekalet teorisi ile ilişkilendirilmektedir. Ismael & Roberts (2018), yöneticilerin sermaye sahipliğinin düşük olduğu durumda işletme kaynaklarını yönetici konumunda olmayan sermayedarın menfaatleri ile örtüşen bir şekilde yönetmesi için bir nedeni olmadığından hareketle yöneticilerin sermaye sahipliği oranı ile işletmede iç denetime ihtiyaç duyulması arasında negatif bir ilişki beklenmesi gerekti-

ğinden bahsetmektedir. Buna göre, işletme yöneticileri aynı zamanda işletmenin sahipleri ise, vekalet teorisinin etkisi azalmakta ve iç denetime duyulacak ihtiyaç da sınırlanmaktadır. Yine benzer şekilde ana hissedarın sermaye payı arttıkça yönetim üzerindeki gözetimi de artacak ve iç denetime olan ihtiyaç azalacaktır. Vekalet teorisi bu açıdan değerlendirildiğinde, Ismael & Roberts (2018)’a göre ana ortağın hisse payı arttıkça iç denetime duyulacak ihtiyacın düşmesi beklenmelidir. Bu iki yaklaşım Goodwin-Stewart & Kent (2006)’de de kendisine yer bulmuş ve farklı şekillerde de olsa kontrol değişkenleri üzerinden sermaye yapısının iç denetim tesisine kararına etkileri analize dahil edilmiştir. Rönkkö, Paananen & Vakkuri (2015), modelinin tüm bağımsız değişkenlerini sermaye yapısı ile ilişkili olarak belirlemiştir. Bu çalışmada da diğer çalışmalarda yer alan hipotezler paralelinde sermaye yapısı konsantrasyonunun artması durumunda iç denetime olan ihtiyacın azalacağı öngörüsünde bulunulmakta ve bu şekilde vekalet teorisi dayanak yapılmaktadır.

Yönetim kurulu ile ilgili değerlendirmeler yine vekalet teorisi üzerinden şekillenmekte, bununla birlikte iç denetim fonksiyonunun kurulmasında yönetim kurulunun etkileri analiz edilmektedir. Goodwin-Stewart & Kent (2006) yönetimin faaliyetlerinin izlenmesinde iç denetimin önemli bir araç olduğunu değerlendirmektedir. Buna göre, iç denetim fonksiyonu tamamlayıcı bir araç olarak değerlendirildiğinden kurumsal yönetimin diğer uygulamalarıyla pozitif ilişki içerisindedir. Goodwin-Stewart & Kent (2006) çalışmasında yönetim kurulu başkanının bağımsızlığı ve yönetim kurulundaki bağımsız yöneticilerin oranıyla iç denetimin kurulması yönündeki eğilim arasında pozitif bir ilişkiye işaret eder. Sulub, Salleh & Hashim (2020) ise güçlü bir yönetim kurulunun işletmelerdeki vekalet problemini çözmeye iç denetimi etkin bir araç olarak kullanabileceğini ve aralarında pozitif yönlü bir ilişki olması gerektiğini savunur. Çalışmada yönetim kurulunun gücü üye sayısı, icra görevi bulunmayan üye sayısı ve doktora seviyesinde eğitim almış üye sayısı ile temsil edilmektedir. Ismael & Roberts (2018) vekalet teorisine dayanan aynı gerekçelerle bağımsız yönetim kurulu başkanının varlığını ve yönetim kurulundaki bağımsız yöneticilerin ağırlığını iç denetimin kurulması kararı ile pozitif yönde ilişkilendirmiştir. Rönkkö, Paananen & Vakkuri (2015) yönetim kurulunda bağımsız üye oranı ile birlikte kadın üye oranını da kontrol değişkenleri arasında sıralamıştır. Kadın üye oranının kullanılmasında

Rönkkö, Paananen ve Vakkuri (2015) cinsiyet çeşitliliğinin kurumsal yönetim uygulamaları üzerindeki olası etkilerinden yola çıkmaktadır.

Denetim komitesinin iç denetim tesisi kararı ile ilişkisi kurulurken Ismael & Roberts (2018) etkili bir denetim komitesinin iç denetim fonksiyonundan yararlanmak isteyeceğinden bahseder. Denetim komitesinin etkisi komite üye sayısı, bağımsız üyelerinin oranı, üyelerinin finansal deneyimi, komite toplantı adedi ile ilişkilendirilmiştir. Goodwin-Stewart & Kent (2006) de benzer şekilde amaçları yakından ilişkili olan denetim komitesi ve iç denetim fonksiyonunun birbirlerini pozitif yönde etkilediğini değerlendirmişlerdir. Sulub, Salleh & Hashim (2020) de iyi kurumsal yönetimin bir göstergesi olarak denetim komitesi ve iç denetim fonksiyonu arasındaki pozitif yönlü ilişkiye değinmiştir. Rönkkö, Paananen & Vakkuri (2015) ise denetim komitesinin varlığı kriterine kontrol değişkenleri arasında yer vermiştir.

Bir diğer etken olarak nitelendirilen bağımsız denetçi çalışmalarda iki yönden ele alınmıştır. Bunlardan biri denetçi ücreti, diğeri ise denetçinin dört büyük denetim şirketinden biri olup olmadığıdır. Goodwin-Stewart & Kent (2006) ile Ismael & Roberts (2018) her iki etmeni de kontrol değişkenleri arasında sıralamıştır.

İşlem maliyeti teorisi kapsamında iç denetim güvence ve danışmanlık hizmetleri yoluyla işletmenin amaçlarına ulaşmasında rol üstlenmektedir. Bu nedenle iç denetim fonksiyonuna duyulacak olası bir ihtiyaç işletmenin risklilik seviyesinden kaynaklanmaktadır. Goodwin-Stewart & Kent (2006) iç denetimin riskleri izlemede gerekli iç kontrollerin yeterliliğine yönelik yaptığı değerlendirmeleri iç denetime duyulan ihtiyaç olarak değerlendirmekte ve işletme riskleri arttıkça iç denetimin tesisine yönelik eğilimin de artacağı ifade edilmektedir. Farklı çalışmalarda işletme riskleri, işletme toplam varlıkları ve organizasyon yapısının karmaşıklığının yanında, finansal tablolar üzerinden hesaplanan oranlarla ortaya koyulabildiği gibi bu risklerle mücadele etmede tesis edilen risk yönetim uygulamalarının ve rollerinin varlığı da değerlendirmeler kapsamına alınmıştır.

Çalışmamıza ilişkin hipotezlerin seçilmesinde yukarıda yer verilen çalışmalardan faydalanılmıştır. Ayrıca hipotezlerin oluşturulmasında verinin ulaşılabilirliği de dikkate alınmıştır. Bu kapsamda aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

H1. İç denetim fonksiyonunun varlığı işletmenin halka açıklık oranı ile pozitif yönde ilişkilidir.

Buna göre işletmenin halka açıklık oranı arttıkça sermayenin konsantrasyonunun azalması ve işletmedeki hak sahiplerinin sayıca artması beklenir. Böyle dağınık bir sermaye yapısında vekalet teorisinin önemi artar ve yöneticilerin izlenmesi gereği ortaya çıkar. Bu nedenle, sermayesi dağınık olan işletmeler iç denetim fonksiyonunu tesis ederek bu fonksiyonu izleme amaçlı bir araç olarak kullanır. Bu hipotez modelimize sermaye yapısını tesis etmek üzere eklenmiştir.

H2. İç denetim fonksiyonunun varlığı yönetim kurulundaki üye sayısı ile pozitif yönde ilişkilidir.

Güçlü bir yönetim kurulu, vekalet teorisi ile bağlantılı olarak, yönetimin faaliyetlerinin şeffaf bir şekilde izlenmesi için önemli bir unsurdur. Yönetim kurulunun gücünü temsil eden faktörlerden birisi üye sayısıdır. Bu nedenle üye sayısı fazla olan yönetim kurulları yönetimi izleme yönünde daha fazla irade gösterecek, bunu da iç denetim eliyle yürütme eğiliminde olacaktır.

H3. İç denetim fonksiyonunun varlığı yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı ile pozitif yönde ilişkilidir.

Güçlü bir yönetim kurulunun diğer bir unsuru üye sayılarının bağımsızlığıdır. Buna göre bağımsız üye sayısı arttıkça vekalet teorisi kapsamında yönetim kurulunun yürüteceği yönetimi izleme faaliyetlerinin artacağı düşünülmektedir. Bu da iç denetim eliyle gerçekleştirilme eğiliminde olacaktır.

H4. İç denetim fonksiyonunun varlığı denetim komitesinin varlığı ile pozitif yönde ilişkilidir.

Kurumsal yönetim aktörlerinden biri denetim komitesidir. Denetim komitesi genellikle yönetim kurulunun uzmanlaşmış bir alt komitesi şeklinde kurulur ve denetim konularına odaklanır. Bir işletmede denetim komitesi kurulduysa denetim konularına odaklanma eğilimi mevcut demektir. Bu nedenle denetim komitesinin varlığı işletmede iç denetim fonksiyonunun kullanılması yönünde bir eğilim ile ilişkilendirilebilir.

H5. İç denetim fonksiyonunun varlığı denetim komitesinin üye sayısı ile pozitif yönde ilişkilidir.

Denetim komitesinin dizaynı yanında etkili bir şekilde faaliyet gösteriyor olması da vekalet teorisi kapsamında yönetim faaliyetlerinin izlenmesi için önem arz eden bir kriterdir. Denetim komitesi üye sayısı komitenin etkili bir şekilde faaliyet gösterdiğine dair göstergelerden biridir. Denetim komitesinin etkili bir şekilde faaliyet gösterdiği işletmelerde iç denetim fonksiyonunun kullanılmasına yönelik eğilimin de artması beklenmektedir.

H6. İç denetim fonksiyonunun varlığı denetim komitesi toplantı sayısı ile pozitif yönde ilişkilidir.

Denetim komitesinin etkili bir şekilde faaliyet gösterdiğine ilişkin bir diğer kriter komitenin toplantı sayısıdır. Çalışmanın önceki kısımlarında yapılan tartışmalar kapsamında denetim komitesi toplantı adedinin iç denetim fonksiyonunu tesis etme kararı üzerinde pozitif yönde etkili olması beklenmektedir.

Çalışmamızın hipotezleri literatürde yer verilen önceki çalışmalar, vekalet teorisi ve işlem maliyeti teorisi çerçevesinde oluşturulmuştur. Hipotez seçiminde veriye erişebilirlik de göz önünde bulundurulmuştur. Hipotezler dışında modele dahil edilecek kontrol değişkenleri de belirlenmiştir. Modelde yer verilen kontrol değişkenleri şunlardır:

- Finans dışı sektör datası üzerinde işletilecek modelle sınırlı olmak üzere işletmenin imalat sektöründe yer alıp almadığına yönelik kukla değişken,
- Yönetim kurulu yapılarına ilişkin destekleyici bilgi sağlama açısından yönetim kurulu yabancı üye oranı,
- Yönetim kurulu yapılarına ilişkin destekleyici bilgi sağlama açısından yönetim kurulu kadın üye oranı,
- İşlem maliyeti teorisinden yola çıkarak seçilen işletmenin toplam varlıkları,
- İşlem maliyeti teorisinden yola çıkarak seçilen işletmenin uzun vadeli borçlarının toplam varlıklara oranı,

- İşlem maliyeti teorisinden yola çıkarak seçilen işletmenin özkaynak karlılığı,
- İşlem maliyeti teorisinden yola çıkarak seçilen işletmenin cari oranı,
- Bağımsız denetçi grubunu temsilen işletmenin dört büyük bağımsız denetim şirketinden biri ile çalışıp çalışmadığına yönelik kukla değişkendir.

Böylelikle modele dahil edilecek değişkenler belirlenmiştir ve model aşamasına geçilmiştir.

4. Metodoloji ve Veri

4.1. Metodoloji

Çalışmada bağımlı değişken kategorik olduğundan lojistik regresyon kullanılmış, çalışmanın hipotezleri başlığı altında belirlenen bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkenler üzerindeki etkisi aşağıda yer verilen iki model ile anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu modellerden ilki finans dışı tüm sektöre aşağıdaki şekilde uygulanmıştır.

$$\text{icdenetim} = B_0 + B_1 \text{imalat} + B_2 \text{halkaaciklik} + B_3 \text{yabanciuye} + B_4 \text{kadinuye} + B_5 \text{ykuye} + B_6 \text{bagimsizuye} + B_7 \text{dk} + B_8 \text{dkuye} + B_9 \text{dktoplanti} + B_{10} \text{varliklar} + B_{11} \text{uworclar} + B_{12} \text{big4} + B_{13} \text{roe} + B_{14} \text{likidite} \quad (1)$$

İkinci model imalat sektöründe yer alan işletmeler için aşağıdaki şekilde kullanılmıştır.

$$\text{icdenetim} = B_0 + B_1 \text{halkaaciklik} + B_2 \text{yabanciuye} + B_3 \text{kadinuye} + B_4 \text{ykuye} + B_5 \text{bagimsizuye} + B_6 \text{dk} + B_7 \text{dkuye} + B_8 \text{dktoplanti} + B_9 \text{varliklar} + B_{10} \text{uworclar} + B_{11} \text{big4} + B_{12} \text{roe} + B_{13} \text{likidite} \quad (2)$$

Modellerde yer alan değişkenlerin açıklamaları şu şekildedir:

icdenetim = işletmede iç denetim fonksiyonu kurulup kurulmadığını gösterir kategorik değişken, iç denetim fonksiyonu mevcutsa 1, değilse 0

imalat = işletmenin imalat sektöründe yer alıp almadığını gösterir kategorik değişken, imalat sektöründe ise 1, değilse 0

$halkaaciklik = \text{işletme sermayesinin halka açık kısmının toplam sermayeye oranı}$

$yabanciuye = \text{yönetim kurulu yabancı üye sayısının toplam üye sayısına oranı}$

$kadinuye = \text{yönetim kurulu kadın üye sayısının toplam üye sayısına oranı}$

$ykuye = \text{yönetim kurulu üye sayısı}$

$bagimsizuye = \text{yönetim kurulu bağımsız üye sayısının toplam üye sayısına oranı}$

$dk = \text{işletmede denetim kurulu bulunup bulunmadığını gösterir kategorik değişken, denetim komitesi mevcutsa 1, değilse 0}$

$dkuye = \text{denetim komitesi üye sayısı}$

$dktoplanti = \text{denetim komitesi toplantı sayısı}$

$varliklar = \text{işletmenin ilgili dönem sonu toplam varlıklarının doğal logaritması}$

$uvborclar = \text{işletmenin ilgili dönem sonu uzun vadeli borçlarının toplam varlıklar içindeki payı}$

$big4 = \text{işletmenin ilgili dönem bağımsız denetim şirketinin dört büyüklerden olup olmadığını gösterir kategorik değişken, dört büyüklerdence 1, değilse 0}$

$roe = \text{işletmenin ilgili dönem özkaynak karlılığı}$

$likidite = \text{işletmenin ilgili dönem sonu dönen varlıklarının kısa vadeli yabancı kaynaklarına oranı}$

$B0 = \text{modeldeki sabit değer (Constant)}$

4.2. Veri

Çalışmada 31.12.2022 tarihi itibarıyla BİST'te işlem gören işletmelerden finans dışı sektörde faaliyet gösterenler analize dahil edilmiştir. Bu kapsamda ana kütleli oluşturan 356 adet işletme içinden analize uygun veri erişebilirliği sağlanan 292 adedi çalışmaya dahil

edilmiştir. Finans sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin yanı sıra farklı yasal mevzuat hükümlerine tabi olan veya farklı raporlama dönemleri mevcut olan turizm, spor, madencilik, balıkçılık, inşaat vb sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler de çalışma kapsamına alınmamıştır. İmalat sektörünün analiz edildiği ikinci modelde ise bu verinin 202 adedi kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan veri işletmelerin 2022 yılı faaliyet raporlarından temin edilmiştir.

5. Araştırma Sonuçları

Çalışma inceleme kapsamına alınan BİST'te işlem gören finans dışı sektör işletmelerini bir arada analize dahil ettiği gibi bu işletmelerin en önemli alt kümesini oluşturan imalat sektörü işletmelerini de ayrı bir analize daha dahil etmiştir. Bu kapsamda işletmelerin iç denetim fonksiyonu kurma yönündeki eğilimi Tablo 3'te gösterildiği gibidir.

Tablo 3: Finans Dışı ve İmalat İşletmelerinde İç Denetimin Tesisi

	İmalat	Diğer	Toplam
İç Denetim Tesis Edenler	110	38	148
İç Denetim Tesis Etmeyenler	92	52	144
Toplam	202	90	292

Tablo 1'de özetlendiği üzere, 2022 yıl sonu itibarıyla inceleme kapsamına alınan borsada işlem gören finans dışı işletmelerde iç denetim fonksiyonunun tesis edilme oranı %50,68 olmuştur. Bu işletmelerin %69,17'lik bir alt grubunu oluşturan imalat sektörü işletmelerinde ise bu oran %54,45'tir.

Çalışma öncelikli olarak finans dışı sektör üzerinde gerçekleştirilmiş, Tablo 4'te yer alan sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 4: Finans Dışı Sektör Analiz Sonuçları

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
imalat	-,533	,312	2,923	1	,087	,587
halkaaciklik	,005	,007	,565	1	,425	1,005
yabanciuye	,005	,008	,470	1	,493	1,005
kadinuye	,007	,009	,692	1	,405	1,007
ykuye	-,003	,106	,001	1	,978	,997
bagimsizuye	-,037	,024	2,283	1	,131	,964
dk	-1,413	1,183	1,426	1	,232	,243
dkuye	-,249	,458	,294	1	,587	,780
dktoplanti	,120	,069	2,984	1	,084	1,127
varliklar	,691	,129	28,763	1	,000	1,996
uvborclar	-1,528	1,611	,899	1	,343	,217
big4	-,639	,342	3,501	1	,061	,528
roe	-,208	,221	,886	1	,346	,812
likidite	-,037	,053	,492	1	,483	,964
Constant	-12,825	2,834	20,473	1	,000	,000

Tablo 4'te yer alan sonuçlara göre finans sektörü dışarıda bırakıldığında iç denetimin gönüllü şekilde tesis edilmesi ile istatistiki olarak anlamlı bir ilişki ($p < 0,05$) taşıyan tek değişkenin toplam varlıklar olduğu görülmüştür. Buna göre toplam varlıkların iç denetim tesisi kararına etkisi pozitif yönlüdür. Diğer bir ifade ile işletme büyüdükçe iç denetim fonksiyonunun tesisi tercih edilmektedir.

Bunun dışında diğer değişkenlerin iç denetimin gönüllü tesisi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu gösterilememiştir. Tablo 4'te yer alan sonuçlara karşı istatistiksel analiz sonunda

işletmenin imalat sektöründe yer alıp almamasının finans dışı sektör içerisinde iç denetimin tesis edilmesi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür. Benzer şekilde, model sonuçlarının belirli bir güven aralığında değerlendirildiği şartlar altında seçilen diğer bağımsız değişkenler de iç denetimin tesis edilmesi kararı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmamaktadır.

İmalat sektörü tek başına ele alındığında varılan sonuçlar ise Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5: İmalat Sektörü Analiz Sonuçları

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
halkaaciklik	,000	,009	,001	1	,971	1,000
yabanciuye	,000	,009	,000	1	,993	1,000
kadinuye	,009	,010	,863	1	,353	1,009
ykuye	,066	,123	,287	1	,592	1,068
bagimsizuye	-,018	,028	,410	1	,522	,982
dk	-1,032	1,317	,614	1	,433	,356
dkuye	-,492	,530	,863	1	,353	,611
dktoplanti	,222	,092	5,757	1	,016	1,248
varliklar	,512	,156	10,754	1	,001	1,668
uvborclar	-2,151	2,232	,929	1	,335	,116
big4	-,954	,424	5,067	1	,024	,385
roe	-,220	,252	,765	1	,382	,802
likidite	-,057	,072	,639	1	,424	,944
Constant	-9,612	3,468	7,683	1	,006	,000

İmalat sektörü verileri ile çalıştırılan model sonuçlarına göre işletme büyüklüğü dışında denetim komitesinin toplantı adedi ve bağımsız denetim şirketinin dört büyük şirketten biri olup olmaması da iç denetim fonksiyonunun tesisi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir. Erkinin yönü toplam varlıklar için pozitifdir. Diğer bir ifade ile işletme ölçeği arttıkça iç denetim fonksiyonu kurulması yönündeki eğilim artmaktadır.

Diğer değişkenlerden denetim komitesi toplantı adedinin etkisi pozitif yönlü iken denetim şirketinin dört büyük şirketten biri olması negatif yönlü bir etkiye sahiptir. Diğer ifade ile imalat sektöründe işletmelerin gerçekleştirdiği denetim komitesi toplantı sayısı arttıkça iç denetim fonksiyonunun kurulması yönündeki eğilim de artmakta, bağımsız denetim şirketinin dört büyük denetim şirketinden biri arasından seçilmesi halinde ise iç denetim fonksiyonu tesis edilmesi eğilimi azalmaktadır.

Çalışma sonuçları analize dahil edilen iki farklı grupta farklılıklar göstermektedir. Buna göre finans dışı sektörlerde yer alan işletmeler için iç denetim tesisinde etki sahibi faktör yalnızca işletme büyüklüğü iken sadece imalat sektörü dikkate alındığında işletme büyüklüğünün yanında denetim komitesi toplantı adedi ve işletmenin bağımsız denetçisinin dört büyüklerden olmasının da anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. İmalat sektöründe etki eden faktörlerde ilişki yönü incelendiğinde ise işletme büyüklüğü ve denetim komitesinin aktiviteleri arttıkça iç denetim fonksiyonunun tesisine yönelik eğilimin de arttığı, bağımsız denetim firmasının dört büyüklerden biri olması durumunda ise bu eğilimin azaldığı (diğer ifade ile bağımsız denetim firmasının dört büyükler dışında olması durumunda iç denetim fonksiyonunu tesis etme yönündeki eğilimin arttığı) görülmüştür.

Çalışma sonuçları daha önce gerçekleştirilen çalışmalar ile karşılaştırılmıştır. İşletme büyüklüğü arttıkça iç denetim fonksiyonunu tesis etme eğiliminin artması Rönkkö, Paananen & Vakkuri (2015) ve Sulub, Salleh & Hashim (2020)'in çalışmalarında anlamlı bir ilişkiyi temsil etmese de Ismael & Roberts (2018) ve Goodwin-Stewart & Kent (2006) tarafından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışmamız bu iki çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Bu sonuç hem işletmenin büyüklüğünün artması ile organizasyonun karmaşıklaşması ve risk faktörünün artması ile hem de işletme büyüklüğü ile birlikte vekalet teorisi kapsamında kurumsal yönetim araçlarına ihtiyacın artması ile açıklanabilir.

Denetim komitesi toplantı sayısı komite faaliyetlerinin etkinliğini göstermede kullanılan bir değişken olmakla birlikte Ismael & Roberts (2018) tarafından gösterilen pozitif anlamlı ilişki çalışmamız sonuçları ile desteklenmiştir. Buna karşın Goodwin-Stewart & Kent (2006) çalışmasında değişkenler arasında anlamlı bir ilişki tespit etmemiştir.

Çalışmamız sonucunda bağımsız denetim şirketinin dört büyük denetim şirketinden biri olması durumunda işletmede iç denetim fonksiyonunun tesisine yönelik eğilimin azaldığı gösterilmişti. Bu sonuç Ismael & Roberts (2018) ile Goodwin-Stewart & Kent (2006) tarafından değişkenler arasında anlamlı bir ilişki gösterilmeyen çalışma sonuçlarını desteklemektedir.

Modelimizde diğer değişkenler üzerinden anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Literatürde tespit edilen diğer değişkenler ile iç denetimin tesis edilme kararı arasındaki anlamlı ilişkiye yönelik sonuçlar çalışmamızda desteklenememiş, anlamlı ilişki bulunmadığına yönelik sonuçlar ise desteklenmiştir.

Çalışmamızın sonuçları Tablo 6'da özetlenmektedir.

Tablo 6: Model sonuçları

Bağımsız değişken	Beklenen ilişki yönü	Tespit edilen ilişki yönü
Sermayenin dağılıklığı (halka açıklık oranı)	(+)	
Yönetim kurulu üye sayısı	(+)	
Yönetim kurulu bağımsız üye oranı	(+)	
Denetim komitesinin varlığı	(+)	
Denetim komitesi üye sayısı	(+)	
Denetim komitesi toplantı adedi	(+)	(+)
Kontrol değişkeni	Beklenen ilişki yönü	Tespit edilen ilişki yönü
Toplam varlıklar	(+)	(+)
Uzun vadeli borçlar / toplam varlıklar	(+)	
Özsermaye karlılığı		
Likidite oranı	(-)	
Bağımsız denetçi: dört büyük		(-)
Yönetim kurulu yabancı üye oranı		
Yönetim kurulu kadın üye oranı		
Sektör: imalat		

6. Sonuç

İç denetim işletmelerin kurumsal yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol süreçlerini gözden geçiren güvence ve danışmanlık faaliyetidir. İç denetim fonksiyonu işletme dışından temin edilebileceği gibi uygulamada büyük çoğunlukla kurum içerisinde istihdam edilen iç denetim personeli tarafından yerine getirilmektedir. İç denetçiler, bağımsızlıklarını ve tarafsızlıklarını koruyarak gerçekleştirdikleri denetim çalışmaları ile organizasyonun belirlemiş olduğu hedeflere ulaşmasına katkı sağlamayı ve işletme faaliyetlerine değer katmayı amaçlarlar.

Özellikle 20. yüzyılın sonlarında yaşanan finansal skandal ve çöküşler kurumsal yönetim mekanizmalarının etkin işleminin işletmeler açısından ne derece önemli olduğunu ortaya koymuş ve dünya genelinde başta ABD olmak üzere kurumsal yönetime yönelik düzenleme ve kuralların hayata geçirilmesini hızlandırmıştır. Bununla birlikte, iç denetim faaliyetleri de etkin işleyen kurumsal yönetim süreçlerinin temel unsurlarından birisi olarak daha fazla kabul görmeye başlamıştır. Bu bağlamda iç denetim, iç kontrol sisteminin güvenilirliğinin artırılmasında, risk yönetim sürecinin iyileştirilmesinde ve iyi kurumsal yönetim ilkelerinin benimsenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

İşletmelerde iç denetim faaliyetlerinin tesis edilmesi tâbi olunan yasal mevzuat hükümleri haricinde farklı faktörlerden de etkilenebilmektedir. Ülkemizde finans sektörü özelinde iç denetim birimlerinin kurulması zorunluluğu bulunmakta iken, finans dışı sektörlerden faaliyet gösteren işletmeler için bu durum işletmelerin kendi tercihlerine bırakılmıştır.

Bu çalışmanın amacı ülkemizde finans dışı sektörlerde faaliyet gösteren halka açık işletmelerin iç denetim fonksiyonu kurma motivasyonuna etki eden faktörlerin belirlenmesidir. Çalışmanın kapsamı belirlenirken farklı yasal mevzuat hükümlerine tabi olan veya farklı raporlama dönemleri mevcut olan bankacılık, sigortacılık, finansal kiralama, faktöring, turizm, spor, madencilik, balıkçılık, inşaat vb. sektörlerde faaliyet gösteren şirketler inceleme kapsamına dâhil edilmemiştir. Ana kütleliyi oluşturan 356 adet işletme içerisinde sayılan

sektörlerde faaliyet gösteren firmalar ile analizlere uygun verisi temin edilemeyen işletmelerin dışarıda bırakılması neticesinde toplam 292 işletmenin verileri kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada, literatürden faydalanılarak hipotezler oluşturulmuş ve bağımlı değişkenin kategorik olması sebebiyle lojistik regresyon yönteminden faydalanılmıştır. Finans dışı tüm sektörler ve imalat sektörü olmak üzere iki model oluşturulmuş ve bu modeller özelinde çalışmanın hipotezleri test edilmiştir. Ulaşılan sonuçlar; finans dışı sektörde işletme varlıklarının büyüklüğünün iç denetimin kurulmasını pozitif yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. İmalat sektöründe faaliyet gösteren işletmeler için ise söz konusu tespite ilaveten, denetim komitesi toplantı sayısı ile iç denetim faaliyetlerinin kurulması arasında pozitif, bağımsız denetçinin dört büyüklerden biri olması ile iç denetim faaliyetlerinin tesis edilmesi arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir.

Çalışma sonuçlarının uluslararası literatürde yer alan benzer çalışmaların bulguları ile karşılaştırılması neticesinde ulaşılan tespitlerin işletme büyüklüğü açısından Ismael & Roberts (2018) ve Goodwin-Stewart & Kent (2006) ile ve denetim komitesi toplantı sayısı açısından Ismael & Roberts (2018) ile benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Buna karşın, bağımsız denetim şirketinin dört büyük denetim şirketinden biri olması durumunda işletmede iç denetim fonksiyonunun tesisine yönelik eğilimin azaldığı yönündeki tespiti-
miz Ismael & Roberts (2018) ve Goodwin-Stewart & Kent (2006) tarafından ulaşılan sonuçlardan farklılaşmaktadır. Çalışmalara konu edilen örneklem ve dönem farklı olmakla birlikte, bu konuda tespit edilen farklılığın denetim şirketlerine yönelik algı farklılıkları ile açıklanabileceği değerlendirilmektedir.

Söz konusu çalışma, bu konuda ulusal literatürde yapılan öncü bir çalışmadır. Ayrıca, uluslararası literatürde yer alan az sayıdaki çalışmadan birisidir. Önümüzdeki dönemlerde konuyla ilgili olarak gerçekleştirilecek akademik çalışmalarda belirlenecek farklı bağımsız değişkenlerin iç denetim kurulması kararına olan etkileri araştırılabilecektir. Ayrıca, söz konusu işletme yöneticilerine anket uygulanması suretiyle elde edilecek veriler konuyla ilgili analizlerde kullanılabilir.

Yazar Katkısı

Çalışmanın her bölümünde her iki yazarında katkıları bulunmaktadır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek

Yazarlar bu çalışma için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Hakem Değerlendirmesi

Dış Bağımsız

Kaynakça

Abdel-Khalik, A. R. (1993). Why do private companies demand auditing? A case for organizational loss of control. *Journal of Accounting, Auditing, and Finance*, 8, 31-52.

Adams, M.B. (1994). Agency theory and the internal audit. *Managerial Auditing Journal*, 9(8), 8-12.

Ardoğan, A. R. (2021). Strategic and contractual dynamics in franchise systems: An analysis on Spanish food and beverage industry. *Ekonomi İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 243-262.

Ettredge, M., Reed, M. & Stone, M. (2000). An examination of substitution among monitoring devices: the case of internal and external audit expenditures. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 15(1), 57-79.

Goodwin-Stewart & Kent (2006). The use of internal audit by Australian companies. *Managerial Auditing Journal*, 21(1), 81-101.

Institute of Internal Auditors (IIA) (2019). *Mesleki uygulama çerçevesi*. İstanbul: Türkiye İç Denetim Enstitüsü Derneği Yayınları.

Institute of Internal Auditors (IIA). (2020). The IIA's three lines model. An update of the three lines of defense. <https://www.theiia.org/globalassets/site/about-us/advocacy/three-lines-model-updated.pdf>. (Erişim Tarihi: 28.05.2023)

Institute of Internal Auditors (IIA) (2023). Global internal audit standards - Draft for public comment. <https://www.theiia.org/globalassets/site/standards/ippf/public-comment-draft/iia-global-internal-audit-standards-public-comment-draft-english-v2.pdf>. (Erişim Tarihi: 01.06.2023)

Ismael, H. R. & Roberts, C. (2018). Factors affecting the voluntary use of internal audit: Evidence from the UK. *Managerial Auditing Journal*, 33(3), 288-317.

Jensen, M. C. & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.

Jiang, M. S., Chu, R. & Pan, Y. (2011). Anticipated duration of international joint ventures: A transaction cost perspective. *Journal of International Management*, 17, 175-183.

Kupec, V., Písar, P., Lukac, M. & Pajtinkova Bartakova, G. (2021). Conceptual comparison of internal audit and internal control in the marketing environment. *Sustainability*, 13(2), 1-18. <https://doi.org/10.3390/su13126691>.

Leblebici, H. (1985). Transactions and organizational forms: A re-analysis. *Organizational Studies*, 6, 97-115.

Ouchi, W. G. (1980). Markets, bureaucracies, and clans. *Administrative Science Quarterly*, 25, 1, 129-141.

Rönkkö, J., Paananen, M. & Vakkuri, J. (2018). Exploring the determinants of internal audit: Evidence from ownership structure. *International Journal of Auditing*, 22, 25-39.

Saed, A. S., Salleh, Z. & Hashim, H. A. (2020). Corporate governance, SSB strength and the use of internal audit function by Islamic banks Evidence from Sudan. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 11(1), 152-167. <https://doi.org/10.1108/JIABR-12-2016-0148>.

Scott, W. R. & Davis G. F. (2007). *Organizations and organizing: Rational, natural, and open system perspectives*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

Spraakman, G. (1997). Transaction cost economics: A theory for internal audit? *Managerial Auditing Journal*, 12(7), 323-330.

Subramaniam, N. (2006). *Agency theory and accounting research: An overview of some conceptual and empirical issues*. Hoque, Z. (Ed.) içerisinde, Methodological issues in accounting research: Theories and methods. Londra: Spiramus Press, 55-81.

Williamson, O. E. (1981). The economics of organization: The transaction cost approach. *American Journal of Sociology*, 87(3), 548-577.

Williamson, O. E. (1985), *The economic institutions of capitalism*, New York: Free Press.

Özgeçmiş

Gürol BALOĞLU: Marmara Üniversitesi İngilizce İktisat Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Uluslararası Ticaret ve Para Yönetimi Bölümü'nde, doktorasını İstanbul Üniversitesi Muhasebe Bölümü'nde tamamladı. Bankacılık ve sigortacılık sektörleri ile holding yapısı altındaki şirketlerde denetim alanında farklı kademelerde görevler yaptı. 2021 yılından itibaren finans ve finans dışı alanlarda yönetim kurulu, denetim komitesi ve risk komitesi üyeliği görevleri bulunmaktadır. CIA, CCSA, CRMA sertifikalarına ve SMMM ruhsatına sahiptir. Araştırma alanları kurumsal yönetim ve iç denetimdir.

Kaan Ramazan ÇAKALI: Marmara Üniversitesi İngilizce İktisat bölümünden mezun oldu. Yüksek Lisansını İstanbul Teknik Üniversitesi MBA, doktorasını ise Işık Üniversitesi İşletme Yönetimi bölümlerinde tamamladı. 2002 yılında Müfettiş Yardımcısı olarak iş hayatına başladı. 2019 yılından bu yana bir kamu bankasında Teftiş Kurulu Başkanı olarak görev yapmaktadır. SMMM ruhsatına ve uluslararası mesleki sertifikalardan CIA, CISA, CRMA, CCSA ve CFE belgelerine sahiptir. Araştırma alanları kurumsal yönetim ve iç denetimdir.

Research Article/*Araştırma Makalesi*

İŞLETMELERDE BAĞIMSIZ DENETÇİ SEÇİMİNİN BÖLÜMSEL RAPORLAMA TERCİHİNE ETKİSİ: BORSA İSTANBUL 100 ÖRNEĞİ

Berke KOÇ¹

Submitted/Başvuru: 21.06.2023

Last Revised/Son Düzeltme: 04.08.2023

Accepted/Kabul: 21.08.2023

Öz

Küreselleşen dünyada şirketlerin müşterilerine sunduğu ürün çeşitlerinin artması ve ulusal sınırların aşılması; finansal tablo kullanıcılarının bölümsel bilgi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) 8 bu ihtiyacın sonucu olarak yayımlanmıştır. Standarda göre bölümsel raporlama; işletmelerin tercihine bırakılmış, zorunlu tutulmamıştır. Buna karşın bağımsız denetim şirketleri, pazar payını artırmak ve rakiplerine karşı farklılık yaratmak amacıyla denetledikleri şirketlerden daha fazla ve faydalı finansal bilgi sunmasını istemektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı Borsa İstanbul (BIST) 100 endeksinde faaliyet gösteren şirketlerin bölümsel raporlama yapma tercihleriyle denetim hizmeti aldıkları bağımsız denetim şirketleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının tespit edilmesidir. Çalışmada ki kare analizi uygulanmış olup çalışma sonucunda,

¹ Arş. Grv., Kırklareli Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü, berkekoc@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4889-3816

To cite this article: Koç, B. (2023). İşletmelerde Bağımsız Denetçi Seçiminin Bölümsel Raporlama Tercihine Etkisi: Borsa İstanbul 100 Örneği. TİDE Academia Research, 5(1), 49-70

dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenmesiyle bölümsel raporlama yapma tercihi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bölümlere Göre Raporlama, Faaliyet Bölümleri, TFRS 8, Raporlanabilir Bölüm

JEL Sınıflandırması: M40, M41, M42

THE EFFECT OF SELECTION OF INDEPENDENT AUDITORS ON SEGMENTAL REPORTING PREFERENCE IN BUSINESSES: THE EXAMPLE OF BORSA ISTANBUL - 100

Abstract

Increasing the variety of products offered by companies to their customers in the globalizing world and exceeding national borders; revealed the need for segmental information of financial statement users. Turkish Financial Reporting Standards (TFRS) 8 was published as a result of this need. Segmental reporting according to the standard; It is left to the discretion of the enterprises, not compulsory. On the other hand, independent audit companies require the companies they audit to provide more and useful financial information in order to increase their market share and make a difference against their competitors. In this context, the aim of the study is to determine whether there is a meaningful relationship between the segmental reporting preferences of companies operating in the Borsa Istanbul (BIST) 100 index and the independent audit companies that they receive auditing services from. Chi-square analysis was applied in the study, and as a result of the study, a significant and positive relationship was found between being audited by four big audit companies and the preference of making segmental reporting.

Keywords: Segment Reporting, Operating Segments, TFRS 8, Reportable Segment

JEL Classification: M40, M41, M42

Extended Summary

Introduction

Especially since the last quarter of the 20th century, with the globalization of the world, businesses have crossed national borders and found the opportunity to carry out their activities in different regions and sectors. Consolidated financial statements have gained importance as businesses operate in different regions and offer different products and services to their customers by using this opportunity. Although the companies' presentation of consolidated financial statements to the relevant parties is quite efficient in terms of determining the financial position and measuring the financial performance, it has created the risk of making wrong decisions about the businesses since they do not provide information about the profitability, capacities and cash flow situations of the departments (Özdemir, 2015: 24). For this reason, decision-makers needed segment-based reporting to make decisions about businesses based on more and detailed financial information and to perform performance analysis of businesses. The operating segments standard was created to respond to the said need of decision-makers (Arsoy, 2008: 178).

There are many studies in the literature on the factors that affect the preference of businesses to make segment reporting, and the size of the audit firm has been chosen as one of these factors (Alfaraih and Alanezi, 2011; Mardini et al., 2013; Alanezi et al., 2016). The main reason for this situation is that audit companies expect the companies they provide independent audit services to provide more useful financial information to increase their market share (Mardini et al., 2013: 259).

In this context, the study aims to determine whether there is a relationship between the segmental reporting preferences of the companies operating in the Borsa Istanbul (BIST) 100 index and the companies that provide independent audit services to these companies. Although there are studies examining the relationship in question in the national and international literature, the fact that the companies in the BIST 100 index show variability, the financial statements of 2022 have just been published, and therefore the analysis is carried out using current data, so the study contributes to the existing literature on the TFRS 8 Operating Segments Standard, which is not frequently studied. is expected.

Literature on Research

In the Turkish literature, there are many theoretical studies on the TFRS 8 Operating Segments standard, and statistical studies examining the relationship between the segmental reporting preferences of enterprises and the factors affecting these preferences are limited. Three studies in the Turkish literature examining the relationship between the preferences of businesses to make segmental reporting and various factors were examined. In this context, in one of the studies, a significant relationship was determined with the paid-in capital levels and market value of the companies reporting according to geographical divisions. In another study, it was seen that there is a positive and significant relationship between the level of segment reporting and the volume of business and financial leverage ratio. In the third study, it was determined that there was a positive and significant relationship between the business volume and the level of segment reporting. On the other hand, it has been observed that there is a positive relationship between the shareholding structure of companies and the level of segment reporting based on products and services.

In the international literature, there are many studies examining the relationship between the segmental reporting preferences of enterprises and the factors affecting these preferences. In the first of these studies, a positive relationship was found between the size of the firm and the level of segment reporting, and a negative relationship was found between the level of profitability and segment reporting. In another study, as a result of the study, it was seen that the factors of the size of the enterprise, the age of the enterprise, the profitability of the enterprise, the debt ratio and the size of the audit firm increased the level of segmental information reporting. In studies examining the relationship between audit firm size, which is the subject of the research, and preference for segment reporting, a positive and significant relationship was generally found. Detailed information about the literature research is in the third part of the research.

Conclusion

The globalization of the world, the increase in the number of products and services and the fact that companies operate in different geographical regions and sectors have caused

the business models and financial structures of companies to become more complex. In addition, the consolidated financial statements published by the companies were insufficient because they did not provide information on the profitability, cash flow and financial status of the departments of the companies. For this reason, decision-makers needed the financial results of the departments of the companies. Segmental reporting is a result of that need. Segmental reporting; is aimed to analyze the financial information used by financial statement users when making decisions, to determine the risks and returns in the sectors and regions where the companies operate, based on more useful financial data, and to make more accurate predictions for the future.

On the other hand, audit companies that audit the financial statements prepared by the companies and express their opinions on the accuracy and fairness of the financial statements play an important role in the financial reporting process. To increase their market share and to gain an advantage over their potential customers and competitors, independent audit companies ask the companies that provide independent audit services to provide more and more useful financial information. This demand for independent audit companies increases the importance of segmental reporting despite its various disadvantages.

As a result of the research, it was determined that 42 of the 68 companies in question made segment reporting. On the other hand, it was observed that 48 companies in the sample received independent audit services from four large auditing companies. As a result of the statistical technique carried out during the research, a significant and positive relationship was found between the auditing of companies by the four big auditing companies and the preference for making segmental reporting.

1. Giriş

Özellikle 20. Yüzyılın son çeyreğinden bu yana dünyanın küreselleşmesiyle birlikte işletmeler, ulusal sınırları aşmış ve faaliyetlerini farklı bölgelerde ve sektörlerde gerçekleştirme imkanı bulmuştur. İşletmelerin söz konusu imkanı kullanarak farklı bölgelerde faaliyet göstermesi ve müşterilerine farklı ürün ve hizmet sunması ile birlikte konsolide finansal tablolar önem kazanmıştır. İşletmelerin ilgililere konsolide finansal tablo sunması, finansal durumun saptanması ve finansal performansın ölçülmesi açısından oldukça verimli olmakla birlikte bölümlerin karlılıklarına, kapasitelerine ve nakit akış durumlarına ilişkin bilgi vermemesi sebebiyle işletmeler hakkında yanlış kararlar alınma riskini doğurmuştur (Özdemir, 2015: 24). Bu nedenle karar alıcılar, işletmeler hakkında alacakları kararları daha fazla ve detaylı finansal bilgiye dayandırarak alabilmek ve işletmelerin performans analizini gerçekleştirebilmek için bölüm bazlı raporlamaya ihtiyaç duymuştur. Faaliyet bölümleri standardı, karar alıcıların söz konusu ihtiyacına karşılık verilmesi amacıyla oluşturulmuştur (Arsoy, 2008: 178).

Faaliyet bölümleri standardı kapsamında gerçekleştirilen bölüm bazlı raporlama, karar alıcıların işletmelerin finansal durumları ve performanslarına ilişkin faydalı bilgi elde edilerek daha doğru kararlar almasını ve işletmelerin finansal yönetiminin daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Söz konusu faydanın yanı sıra faaliyet gösterdiği bölümler ve sunduğu ürün ve hizmetler sebebiyle karmaşık yapıya sahip işletmelerin faaliyetlerinin anlaşılması, bölümsel raporlamanın bir diğer avantajı olarak belirtilebilir (Zeytinoglu, 2015: 82).

Bölümsel raporlamanın karar alıcılara sağladığı birçok faydası olmasına karşın farklı bölgelerde faaliyet göstermesine veya farklı ürün ve hizmet sunmasına rağmen bölümsel raporlama yapmayan işletmeler de mevcuttur. Bu durum, bölümsel raporlamanın dezavantajlarından kaynaklanmaktadır. Söz konusu dezavantajlardan biri, bölümlerin finansal bilgilerinin hazırlanması ve raporlanmasının maliyetinin bölümsel raporlamanın sağlayacağı faydadan daha fazla olduğunun düşünülmesidir. Faaliyet Bölümleri Standardının (TFRS 8) bölümsel raporlamayı zorunlu tutmamasıyla birlikte işletmeler, söz konusu

maliyetler sebebiyle bölüm bazlı raporlama yapmamayı seçebilmektedir. Dezavantajlardan bir diğeri ise işletmelerin sunduğu bölüm bazlı bilgilerin rakipler tarafından kullanılma olasılığıdır (Kılıç, 2016: 16).

Literatürde işletmelerin bölümsel raporlama yapma tercihini etkileyen faktörlere ilişkin pek çok çalışma yer almakta olup söz konusu faktörlerden biri olarak da denetim şirketinin büyüklüğü seçilmiştir (Alfaraih ve Alanezi, 2011; Mardini vd., 2013; Alanezi vd., 2016). Bu durumun temel sebebi denetim şirketlerinin pazar payını artırmak amacıyla bağımsız denetim hizmeti verdikleri şirketlerden daha faydalı finansal bilgi sunmalarını beklemesidir (Mardini vd., 2013: 259).

Bu bağlamda çalışmanın amacı Borsa İstanbul (BIST) 100 endeksinde faaliyet gösteren işletmelerin bölümsel raporlama yapma tercihleriyle söz konusu işletmelere bağımsız denetim hizmeti sunan şirketler arasında bir ilişki olup olmadığının tespit edilmesidir. Ulusal ve uluslararası literatürde söz konusu ilişkinin incelendiği çalışmalar olmakla birlikte BIST 100 endeksinde yer alan şirketlerin değişkenlik göstermesi, 2022 yılı finansal tablolarının henüz yeni yayınlanmış olması ve bu sebeple güncel veriler kullanılarak analizin gerçekleştirilmesi sebebiyle çalışmanın sıkça çalışılmayan TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı konusunda mevcut literatüre katkı sunması beklenmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Faaliyet Bölümleri Standardı'na ilişkin temel bilgiler yer almakta olup üçüncü bölümünde ise bölümsel raporlama ile ilgili literatür taraması yer almaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise bölümsel raporlama yapma tercihiyle bağımsız denetim şirketi arasındaki ilişkinin saptanması amacıyla gerçekleştirilen istatistikî analiz yer almaktadır.

2. TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı

TFRS 8'in temel amacı *finansal tablo kullanıcılarının, işletmenin gerçekleştirdiği faaliyetler ile faaliyette bulunduğu ekonomik ortamın niteliğini ve finansal etkilerini değerlendirmelerini mümkün kılan bilgileri açıklamaktır* (TFRS 8, 1). Standartta belirtilen temel ilkede de görüldüğü üzere TFRS 8, şirketlerin faaliyet bölümlerini hangi kriterlere göre belirle-

yeceğini ve belirlenen faaliyet bölümlerine ilişkin hangi bilgilerin ne şekilde sunulacağını belirlemeyi amaçlamaktadır.

TFRS 8'de Faaliyet Bölümü kavramı; bir işletmenin

- *Hasılat elde edebildiği ve harcama yapabildiği (aynı işletmenin diğer kısımları ile yapılan işlemlere ilişkin hasılat ve giderler de dahil olmak üzere) işletme faaliyetlerinde bulunan*
- *Faaliyet sonuçlarının, bölüme tahsis edilecek kaynaklara ilişkin kararların alınması ve bölümün performansının değerlendirilmesi amacıyla işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii tarafından düzenli olarak geçirildiği ve*
- *Hakkında ayrı finansal bilgilerin mevcut olduğu bir kısım*

Olarak tanımlanmaktadır (TFRS 8, 5). Söz konusu faaliyet bölümlerinin belirlenmesinde “işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii” kavramı ile yönetim yaklaşımının benimsendiği görülmektedir. Bu kavram ile belirli bir yönetici ya da unvan değil, bir işlev belirlenmiş ve söz konusu işlevle kaynak tahsisi ve bu bölümlerin performansının değerlendirilmesi belirtilmiştir. “İşletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili merci” işlevini, ağırlıklı olarak icra kurulu başkanı (CEO) veya işletmenin günlük işlerini yürütmekle sorumlu yönetici (COO) temsil etmekte olup söz konusu işlevi, yöneticilerden oluşan bir grup da temsil edilmektedir (TFRS 8,7).

Standartta yer alan bir diğer kavram, “raporlanabilir bölüm” kavramıdır. İşletmelerde faaliyet bölümü olarak belirlenen kısımlar, yine standartta belirtilen alt sınırların sağlanması durumunda raporlanabilir bölüm olarak sınıflandırılır. Söz konusu sınırlar: hasılat, kar ve varlıklar olarak belirtilmiştir. Standartta göre bir faaliyet bölümünün raporlanabilir bölüm olarak sınıflandırılabilmesi için (TFRS 8, 13);

- Belirlenen faaliyet bölümünün elde ettiği hasılatın; işletme içi ve dışı tüm faaliyet bölümlerinin hasılatının en az %10'unu oluşturması
- Raporlanan karın veya zararın, tüm faaliyet bölümlerinin karının veya zararının en az %10unu oluşturması
- Varlıklarının, tüm faaliyet bölümünün varlıklarının en az %10'unu oluşturması

Sınırlarından herhangi birini sağlaması gerekmektedir.

Standartta göre faaliyet bölümleri, benzer ekonomik özellikler göstermekteyse benzer finansal performans da göstermektedir. Buna göre belirlenen faaliyet bölümleri; ürün ve hizmetlerin niteliği, üretim süreçlerinin niteliği, ürün ve hizmetler için müşteri türü veya sınıfı, ürünlerin dağıtımı ya da hizmetlerin sunumu için kullanılan yöntemler ve banka sigorta kamu hizmetleri gibi düzenleyici kurumların niteliğinin benzer olması halinde birleştirilebilmektedir (TFRS 8, 12).

Standart, finansal tablolarda açıklanması beklenen bölümsel bilgileri dört başlık altında sınıflandırmıştır;

- Genel Bilgiler
- Kar veya Zarara, Varlıklara ve Borçlara İlişkin Bilgiler
- Ölçme
- Tüm İşletmeyi Kapsayan Açıklamalar

Tablo 1: TFRS 8'e Göre Açıklanması Beklenen Bölümsel Bilgiler

Genel Bilgiler	Kar – Zarar Varlık – Borçlara İlişkin Bilgiler	Ölçme	Tüm İşletmeyi Kapsayan Açıklamalar
Raporlanabilir Bölümlerinin Belirlenmesinde Kullanılan Faktörler	Raporlanabilir Bölümlerin Kar veya Zararı	Raporlanabilir Bölümlerin Kar veya Zarar ve Varlık ve Borçlarının Ölçümlerine İlişkin Esaslar	Ürün ve Hizmetler
Yönetimin Birleştirme Kriterlerinin Uygulanmasında Yaptığı Değerlendirmeler	Raporlanabilir Bölümlerin Varlık ve Borçları	Mutabakatlar	Coğrafi Bölgeler
Raporlanabilir Bölümlerin Hasılat Elde Ettiği Ürün ve Hizmetler	Hasılat	Geçmiş Bilgilerin Yeniden Düzenlenmesi	Büyük Müşteriler
	Faiz Gelir ve Giderleri		
	Amortisman, İtfa ve Diğer Önemli Nakit Dışı Kalemler		
	Önemli Gider ve Gelirler		
	Vergi Gelir ve Giderleri		
	Ortaklık Kaynaklı Kar veya Zararlar		

TFRS 8'e göre tabloda belirtilen finansal bilgilerin mevcut olmaması ve söz konusu bilgilerin elde edilmesi aşırı maliyetli ise işletmenin bütününe kapsayan bilgilerin paylaşılması

zaruri değildir. Ayrıca standart TMS 34 Ara Dönem Mali Tabloları standardı uyarınca ara dönemlerde yayınlanan finansal tablolarda yer alan bölümsel bilgileri artırmakta olup ara dönem finansal tablolarda yer alması gerekli bilgiler şu şekilde sıralanabilir (Arsoy, 2008: 181):

- Faaliyet bölümlerinin her birinin geliri
- Faaliyet bölümlerinin kar veya zararı
- Faaliyet bölümlerinin varlıkları
- Son yayınlanan yıllık finansal tablolardan sonra bölümlerde meydana gelen değişiklikler
- Faaliyet bölümlerinin vergi öncesi karı ile işletmenin vergi öncesi karının mutabakatı

3. Literatür İncelemesi

Ulusal literatürde TFRS 8'e ilişkin birçok teorik çalışma olup işletmelerin bölümsel raporlama tercihleriyle söz konusu tercihleri etkileyen faktörler arasındaki ilişkiyi inceleyen istatistikî çalışmalar sınırlı sayıda'dır.

Bu çalışmalardan ilki Ömürbek ve Özdemir (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışma olup, yazarlar İMKB-100 endeksinde faaliyet gösteren şirketlerin 2007 yılından itibaren sunduğu finansal tablolarda bölümsel raporlama uygulama düzeylerini araştırmıştır. Çalışmada ayrıca şirketlerin bölümsel raporlama ve coğrafi bölümlere göre raporlama düzeyleri ile piyasa değeri ve ödenmiş sermayeleri arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda İMKB-100 endeksinde faaliyet gösteren şirketlerin 54'ünün bölümsel raporlama yaptığı ve söz konusu 54 şirketten 30'unun coğrafi bölümlere göre raporlama yaptığı saptanmıştır. Bahsi geçen sonucun yanı sıra coğrafi bölümlere göre raporlama yapan işletmelerin ödenmiş sermaye düzeyleri ve piyasa değeri ile anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Zeytinoglu (2015), gerçekleştirdiği çalışmada BİST endeksinde faaliyet gösteren şirketlerin %29'unun bölümsel raporlama yaptığını belirtmiştir. Söz konusu çalışmada bölümsel bilgi düzeyi ile işletmelerin karakteristik özellikleri arasındaki ilişki istatistikî analiz kullanılarak ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda işletmelerin bölümsel raporlama düzeyi ile işletme hacmi ve finansal kaldıraç oranı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Kılıç (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, BIST 100 endeksinde faaliyet gösteren işletmelerin 2006-2014 yılları arasında yayınladıkları finansal tablolar incelenmiş ve söz konusu şirketlerin bölümsel raporlama uygulamaları ve bölümsel raporlama düzeyine etki eden faktörler araştırılmıştır. Yapılan çalışmada panel veri analizi kullanılmış olup işletme hacmiyle bölümsel raporlama düzeyi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Öte yandan şirketlerin ortaklık yapısıyla ürün ve hizmet bazında gerçekleştirilen bölümsel raporlama düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Bununla birlikte denetim hizmetini dört büyük denetim şirketinden alan şirketlerin daha fazla coğrafi bölge bazında bölümsel raporlama yaptıkları saptanmıştır.

Uluslararası literatürde işletmelerin bölümsel raporlama tercihleriyle söz konusu tercihleri etkileyen faktörler arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalardan ilki Pardal ve Morais'in (2011) gerçekleştirdiği çalışmadır. Yazarlar, İspanya borsasında işlem gören şirketlerin bölümsel raporlama düzeylerini inceleyen faktörleri araştırmıştır. Çalışma sonucunda işletme büyüklüğü ile bölümsel raporlama düzeyi arasında pozitif bir ilişki, karlılık ile bölümsel raporlama düzeyi arasında negatif bir ilişki saptanmıştır.

Alfaraih ve Alanezi'nin (2011) gerçekleştirdiği çalışmada Kuveyt borsasında işlem gören işletmeler incelenmiştir. Söz konusu işletmelerin bölümsel raporlama düzeyleri ile çeşitli işletme özellikleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışma sonucunda işletme büyüklüğü, işletmenin yaşı, işletmenin karlılık durumu, borçluluk oranı ve denetim şirketinin büyüklüğü faktörlerinin bölümsel bilgi raporlama düzeyini artırdığı görülmüştür.

Mardini vd. (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada bölümsel bilgi açıklanmasını etkileyen faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda denetim şirketinin

büyüklüğü, karlılık durumu ve işletme hacminin şirketlerin bölümsel raporlama düzeyini pozitif yönde etkilediği saptanmıştır.

Sucuahi'nin (2013) gerçekleştirdiği çalışmada Filipinler'de yer alan ve borsada işlem gören şirketlerin UFRS 8'e uyum düzeyleri ile çeşitli faktörler arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, işletme hacmiyle UFRS 8'e uyum düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Ibrahim (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Nijerya borsasında faaliyet gösteren şirketlerin karakteristik özellikleri ile bölümsel raporlama düzeyleri arasındaki ilişki saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda firma büyüklüğünün bölümsel raporlama düzeyini etkilediği görülmüştür.

Alanezi vd. (2016) tarafından yapılan çalışmada Kuveyt borsasında işlem gören işletmeler incelenmiş ve bölümsel raporlama düzeylerine etki eden faktörler saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda şirket hacmi ve denetim firması büyüklüğü ile bölümsel raporlama düzeyi arasında pozitif bir ilişki; karlılık ve bölümsel raporlama düzeyi arasında negatif bir ilişki saptanmıştır. Öte yandan işletmenin yaşı, ortaklık yapısı, yer aldığı sektör ve borçluluk oranının bölümsel raporlama düzeyini etkilemediği görülmüştür.

Kobbi-Fakhfakh vd. (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Avrupa Birliğine üyesi bulunan ülkelerin borsalarında yer alan 171 şirketin 2006-2012 yılları arasında yayınladıkları finansal tablolar incelenmiş ve bölümsel raporlama kalitesini etkileyen faktörler saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenen ve global işletmelerin daha kaliteli bölümsel bilgi raporladıkları görülmüştür. Öte yandan örnekleme oluşturan şirketlerin finansal kaldıraç oranları ile bölümsel raporlama arasında negatif bir ilişki saptanmıştır. Öte yandan işletmelerin karlılığı ile bölümsel raporlama kalitesi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

4. Yöntem ve Bulgular

Araştırmada; işletmelerde bağımsız denetçi seçiminin bölümsel raporlama yapma tercihi- ne etkisinin incelenmesi amacıyla aşağıda belirtilen hipotezler test edilmiştir:

H0: Bölümsel raporlama ile Denetim şirketleri arasında bir ilişki yoktur.

Ha: Bölümsel raporlama ile Denetim şirketleri arasında bir ilişki vardır.

Kamu Aydınlatma Platformu'ndan (KAP) edinilen finansal tablolar incelenmiş ve elde edilen veriler; değişkenlerin nitel ve kategorik olması ve iki nitel değişken arasında bağımsızlık olup olmadığının incelenmesi amaçlandığından ki kare analizi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Ki-Kare testinde, sayısal olmayan iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılabilmektedir. Söz konusu testte, H0'da ilişkinin olmadığı iddia edilirken Ha'da ise ilişkinin olduğu iddia edilmektedir. Bunun yanı sıra iki örneklemin aynı kategoriler açısından homojen olup olmadığı da ki-kare testiyle araştırılabilmektedir. H0'da örneklemelerin homojen olduğu iddia edilirken Ha'da ise örneklemelerin homojen olmadığı iddia edilmektedir (Güngör ve Bulut, 2008: 85).

Aşağıdaki tabloda bölümsel raporlama yapan ve yapmayan işletmeler ile dört büyük denetim şirketleri tarafından denetlenen ve denetlenmeyen işletmelerin çapraz tablo sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2: Ki – Kare Analizi Sonuçları

Denetlenmiyor		Dört Büyükler Tarafından		Toplam	
Denetleniyor					
Bölümsel Raporlama	Yapmıyor	Sayı	11	15	26
		Beklenen Değer	7.3	18.7	26.0
		Satır yüzdesi	42.3%	57.7%	100.0%
		Sütun yüzdesi	57.9%	30.6%	38.2%
		Toplamın yüzdesi	16.2%	22.1%	38.2%
	Yapıyor	Sayı	8	34	42
		Beklenen Değer	11.7	30.3	42.0
		Satır yüzdesi	19.0%	81.0%	100.0%
		Sütun yüzdesi	42.1%	69.4%	61.8%
		Toplamın yüzdesi	11.8%	50.0%	61.8%
Toplam		Sayı	19	49	68
Beklenen Değer		19.0	49.0	68.0	
Satır yüzdesi		27.9%	72.1%	100.0%	
Sütun yüzdesi		100.0%	100.0%	100.0%	
Toplamın yüzdesi		27.9%	72.1%	100.0%	
Pearson $\chi^2=4.315$ (0.038)					

Tablo 2 incelendiğinde bölümsel raporlama yapmayan şirketlerin %42.3'ü dört büyükler tarafından denetlenmezken %57.7'si dört büyükler tarafından denetlendiği görülmektedir. Öte yandan bölümsel raporlama yapmayı tercih eden işletmelerin %19'u dört büyükler tarafından denetlenmezken %81'i dört büyükler tarafından denetlendiği saptanmıştır. Dolayısıyla dört büyükler tarafından denetlenmede bölümsel raporlama yapmış olması önemli etki içerdiği söylenebilir. Aynı zamanda dört büyükler tarafından denetlenmeyen

işletmelerin %57.9'u bölümsel raporlama yapmazken %42.1'i bölümsel raporlama yaptığı saptanmıştır. Tablo 2'den edinilen bir diğer sonuç ise dört büyük denetim şirketlerinden biri tarafından denetlenen işletmelerin %30.6'sı bölümsel raporlama yazmazken %69.4'ü bölümsel raporlama yaptığıdır.

Yukarıda belirtilen tablonun son satırında Pearson χ^2 bağımsızlık testi sonuçları yer almaktadır. Bu testten elde edilen sonuca göre olasılık değeri, anlamlılık düzeyi $\alpha=0.05$ 'den daha küçük olduğu için "Bölümsel raporlama ile Denetim şirketleri arasında bir ilişki yoktur." hipotezi reddedilmektedir ve Bölümsel raporlama ile Denetim şirketleri arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5. Sonuç

Dünyanın küreselleşmesiyle birlikte şirketlerin ürün ve hizmet sayısını artırması ve farklı coğrafi bölgelerde ve sektörlerde faaliyet göstermesi şirketlerin iş modellerinin ve finansal yapılarının karmaşıklaşmasına sebep olmuştur. Bunun yanı sıra şirketler tarafından yayınlanan konsolide finansal tabloların şirketlerin bölümlerinin kârlılıklarına, nakit akış durumlarına, finansal durumlarına ilişkin bilgi vermemesi sebebiyle yetersiz kalmıştır. Bu sebeple karar alıcılar, şirketlerin bölümlerinin finansal sonuçlarına ihtiyaç duymuştur. Bölümsel raporlama söz konusu ihtiyacın bir sonucudur. Bölümsel raporlamayla; finansal tablo kullanıcılarının karar alırken kullandıkları finansal bilgileri iyi analiz edilmesi, şirketlerin faaliyet gösterdiği sektörlerde ve bölgelerde yer alan risklerin ve getirilerin daha fazla ve faydalı finansal verilere dayandırılarak önceden saptanması ve geleceğe dair tahminlerin daha doğru yapılabilmesi amaçlanmaktadır.

Öte yandan şirketlerin hazırladıkları finansal tabloları denetleyen ve finansal tabloların doğruluğunu ve gerçeğe uygunluğu hakkında görüş bildiren denetim şirketleri, finansal raporlama sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Pazar paylarını büyütme, potansiyel müşterilerini ve rakiplerine karşı avantaj sağlamak amacıyla bağımsız denetim şirketleri, bağımsız denetim hizmeti verdikleri şirketlerden daha fazla ve daha faydalı finansal bilgi

sunmalarını istemektedir. Bağımsız denetim şirketlerinin bu talebi, çeşitli dezavantajlarına rağmen bölümsel raporlamanın önemini artırmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Borsa İstanbul 100 endeksinde faaliyet gösteren şirketlerin bağımsız denetim hizmeti aldıkları bağımsız denetim şirketleriyle bölümsel raporlamaya ilişkin uygulamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının tespit edilmesidir. Bu doğrultuda BIST 100'de faaliyet gösteren şirketlerin 2022 yılına ait yayınladıkları yıllık finansal tabloları, dipnotları ve söz konusu şirketleri denetleyen denetim şirketleri incelenmiştir.

Farklı faaliyet ve finansal yapılarının olması sebebiyle mali kuruluşlar, holdingler ve futbol kulüpleri çalışmanın kapsamı dışında tutulmuş olup bu bağlamda çalışmanın örnekleme 68 şirket dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda söz konusu 68 şirketten 42'sinin bölümsel raporlama yaptığı saptanmıştır. Öte yandan örnekleme yer alan 48 şirketin bağımsız denetim hizmetini dört büyük denetim şirketinden aldığı görülmüştür. Araştırma sırasında gerçekleştirilen istatistiki teknik sonucunda şirketlerin dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenmesiyle bölümsel raporlama yapma tercihi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır.

Araştırmanın bulguları ile ulusal ve uluslararası literatürde yapılan çalışmaların bulguları karşılaştırıldığında araştırma bulgularının Alfaraih ve Alanezi'nin (2011), Mardini vd. (2013), Alanezi vd. (2016) ve Kılıç (2016)'nın bulgularıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Zira söz konusu çalışmalarda da denetim şirketlerinin büyüklüğünün bölümsel raporlama tercihini etkilediği sonucuna varılmıştır.

Ulusal ve uluslararası literatürde işletmelerin bölümsel raporlama yapma tercihleriyle denetim hizmeti aldıkları denetim şirketleri arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda çalışma mevcut olup ulusal literatürde 2022 yılı verileri kullanılarak yapılan bir çalışma henüz mevcut değildir. Bu yönüyle araştırmanın akademik çalışmalara sıkça konu olmayan TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı literatürüne katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırma, örneklem kapsamına alınan şirket sayısının artırılmasıyla geliştirilebilir. Aynı

zamanda bölümsel raporlama uygulamaları, sektörel bazda yapılan araştırmalarla saptanabilir. Denetim şirketlerinin yanı sıra çeşitli faktörler eklenerek araştırma sonucu genişletilebilir.

Çıkar Çatışması:

Yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını bildirmiştir.

Finansal Destek:

Yazar bu çalışma için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Hakem Değerlendirmesi:

Dış Bağımsız

Kaynakça

- Alanezi, F. S., Alfraih, M. M., & Alshammari, S. S. (2016). Operating Segments (IFRS 8)- Required Disclosure and the Specific- Characteristics of Kuwaiti Listed Companies. *International Business Research*, 9, 136-153.
- Alfraih, M. M., & Alanezi, F. S. (2011), What Explains Variation in Segment Reporting? Evidence from Kuwait. *International Business & Economics Research Journal*, 10, 31-46.
- Arsoy, A. P. (2008). Bölümsel Raporlamada Yeni Bir Uygulama: IFRS 8. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 38, 177-185.
- Güngör, M., & Bulut, Y., (2008). Ki-Kare Testi Üzerine. *Doğu Araştırmaları Dergisi*, 7, 84-89.
- Ibrahim, K. (2014). Firm Characteristics and Voluntary Segments Disclosure among the Largest Firms in Nigeria. *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 5, 327-331.
- Kılıç, M. (2016). Faaliyet Bölümleri Standardı Kapsamında Bölümsel Bilgi Raporlaması: Borsa İstanbul Şirketleri Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 70, 15-38.
- KGK, Türkiye Finansal Raporlama Standartları 8: Faaliyet Bölümleri Standardı. (<https://www.kgk.gov.tr>).
- Kobbi-Fakhfakh, S., Shabou, R.M., & Pige, B. (2018). Determinants of Segment Reporting Quality: Evidence from EU. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 16, 84-107.
- Mardini, G. H., Tahat, Y. A., & Power, D. M. (2013). Determinants of Segmental Disclosures: Evidence from the Emerging Capital Market of Jordan. *International Journal of Managerial and Financial Accounting*, 5, 253-276.
- Ömürbek, V., & Özdemir, O. (2009). TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı Çerçevesinde

Coğrafi Bölümlere Göre Finansal Raporlama: İMKB-100 Şirketlerinde Uygulanma Düzeyi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 44, 199-211.

Özdemir, S. (2015). Bankalardaki Bölümsel Raporlama Uygulamalarının TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı Çerçevesinde İncelenmesi: Bir Uygulama Önerisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 67, 23-36.

Pardal, P. N., & Morais, A. I. (2011). Segment Reporting under IFRS 8-Evidence from Spanish Listed Firms. 16. Aeca Yeni Ekonomik Model: Şirket, Pazarlar ve Kültürler Kongresi, Granada.

Sucuahi, W. T. (2013). Firm Size as Predictor of Compliance to International Financial Reporting Standards (IFRS) 8. *LAMURE International Journal of Business and Management*, 6, 45-60.

Zeytinoğlu, E. (2015). Faaliyet bölümleri Standardı Doğrultusunda Bölümsel Bilginin Açıklanması: Borsa İstanbul Örneği. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 1/4, 81-107.

Özgeçmiş

Berke KOÇ: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek Lisansını İstanbul Üniversitesi Muhasebe Anabilim dalında tamamladı. İstanbul Üniversitesi Muhasebe Anabilim dalında doktora yapmaktadır. 2021 yılından bugüne dek Kırklareli Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır. Araştırma alanları; finansal muhasebe ve uluslararası muhasebe standartlarıdır.

Formatting Guide

MANUSCRIPT COMPONENTS

BAŞLIK (14pts, Center Text) (Turkish)

Name and Surname¹
Name and Surname²

ÖZ (12 pts, Text Left)

Maksimum 150 Kelime

Anahtar Kelimeler: En az 3 en fazla 5 kelime

JEL Sınıflandırması:

TITLE (14 pts, Center Text) (English)

ABSTRACT (12 pts, Text Left)

Maximum 150 Words

Keywords:

JEL Classification:

1 Academic Title, University, Faculty, Department, email, ORCID (10 pts., Times New Roman)

2 Academic Title, University, Faculty, Department, email, ORCID (10 pts., Times New Roman)

Extended Summary (Makalenin yazım dili Türkçe ise İngilizce olarak “extended summary” eklenmelidir.)

Introduction

Literature Review

Methodology

Conclusion

1. Introduction/Giriş (14pts, Text Left)

Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. (Comert, 2017)

Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. (Comert et al., 2018).

Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. (Comert, 2018; Tan, 2017; Kulah, 2015).

Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. (Gungor, 2017a).

Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. (Gungor, 2017b).

2. Literature Review/Literatur Taraması (14pts, Text Left)

Comert (2018) Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text.

Comert & Tan (2018) Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text.

Comert, Tan, & Sezer (2018) Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text.

Comert, Tan, Sezer, & Gungor (2018) Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text.

If the numbers of authors are five or more

Comert et al., (2018) Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text.

3. Methodology and Data/Metodoloji ve Data (14pts, Text Left)

3.1. Metodoloji (12pts, Text Left)

Equations and Formulas

$$CSAD_{i,t} = \alpha + (1-D)^{up+y} \frac{up(R_{m,t})^2 + (1-Dup)(R_{m,t})^2 + \epsilon_{ti}}{3D} \quad (1)$$

$$Ti = (Rp - Rf) / p \quad (2)$$

where,

Ti = Treynor's performance index

Rp = Portfolio's actual return during a specified time period

Rf = Risk-free rate of return during the same period

3.2. Data (12pts, Text Left)

Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text.

ext text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text. Text text text.

Author Contribution/Yazar Katkısı

Tek yazarlı *çalışma* ise belirtmeye gerek yok

Conflict of Interest/Çıkar Çatışması

There is no conflict of interest among the authors.

“Yazarlar arasında *çıkar çatışması* yoktur” beyan edilmiştir. Tek yazarlı ise *çalışma* belirtmeye gerek

Financial Support/Finansal Destek

The author(s) has not received any financial support for this study

Eğer finansal destek alındıysa, desteğin alındığı kurum, proje numarası belirtilmelidir.

References/Kaynakça (10pts, Text Left, Alphabetic Order)

APA 6TH. edition

https://owl.purdue.edu/owl/research_and_citation/apa_style/apa_formatting_and_style_guide/reference_list_articles_in_periodicals.html
(Please check the website)

Sample

Almeida, H., Campello, M., & Weisbach, M. S. (2004). The cash flow sensitivity of cash. *Journal of Finance*, 59(4), 1777–1804.

Bao, D., Chan, K. C., & Zhang, W. (2012). Asymmetric cash flow sensitivity of cash holdings. *Journal of Corporate Finance*, 18, 690–700. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2012.05.003>.

Chen, D., Gan, C., Hu, B. (2013). *An empirical study of mutual funds performance in China*. Retrieved from <http://ssrn.com/abstract=2220323> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2220323>.

Cleary, S. (1999). The relationship between firm investment and financial status. *Journal of Finance*, 54(2), 673–692.

Fazzari, S. M., Hubbard, R. G., Petersen, B. C., Blinder, A. S., & Poterba, J. M. (1988). Financing constraints and corporate investment. *Brookings Papers on Economic Activity*, 1988(1), 141–206.

Duncan, G. J., & Brooks-Gunn, J. (Eds.). (1997). *Consequences of growing up poor*. New York, NY: Russell Sage Foundation.

Resume/Özgeçmiş

1.Yazar

2.Yazar

Contents / İçindekiler

- 8 **Preface / Sunuş**
- 11 **İç Denetimin Gönüllü Olarak Uygulanmasına Etki Eden Faktörler**
Factors Affecting the Voluntary Implementation of Internal Audit
Gürol BALOĞLU, Kaan Ramazan ÇAKALI
- 49 **İşletmelerde Bağımsız Denetçi Seçiminin Bölümsel Raporlama Tercihine Etkisi: Borsa İstanbul 100 Örneği**
The Effect of Selection of Independent Auditors on Segmental Reporting Preference In Businesses: The Example Of Borsa Istanbul - 100
Berke KOÇ
- 71 **Formatting Guide**

